

ONDERZOEK:
Izegem, Dirk Martenslaan

Voorliggend document is een:

Melding vooronderzoek	
Verslag van resultaten	+
Programma van Maatregelen	
©Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.	

INHOUDSOPGAVE

1	Situering binnen het archeologietraject	2
2	Inhoud en opbouw van het document	3
3	Bijlagen.....	3

2 Inhoud en opbouw van het document

Het voorliggende document bevat volgende onderdelen:

DEEL 1	Administratieve fiche	+
DEEL 2	Beschrijving van het onderzoeksgebied	+
DEEL 3	Onderzoeksopdracht: bureaustudie	+
DEEL 4	Onderzoeksopdracht: landschappelijke boringen	
DEEL 5	Onderzoeksopdracht: prospectie met ingreep in de bodem	
DEEL 6	Assessment van landschappelijke data	+
DEEL 7	Assessment van aardkundige data	+
DEEL 8	Assessment van historische data	+
DEEL 9	Assessment van archeologische data	+
DEEL 10	Synthese en waardering	+
DEEL 11	Omschrijving van de maatregelen	

3 Bijlagen

Het voorliggende document is voorzien van volgende bijlagen:

BIJLAGE 1	Inventaris (plannen)
BIJLAGE 2	Verkavelingsplannen
BIJLAGE 3	Sloopopvolgingsplannen
BIJLAGE 4	Gepande toestand van het onderzoeksgebied: sneden, ruimtelijke visie, ...
BIJLAGE 5	Bestand van de 3D-opmeting
BIJLAGE 6	Boorrapporten extern (DOV,...)

ONDERZOEK:
Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL	1
Administratieve fiche/Privacyfiche	
<i>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</i>	

INHOUDSOPGAVE

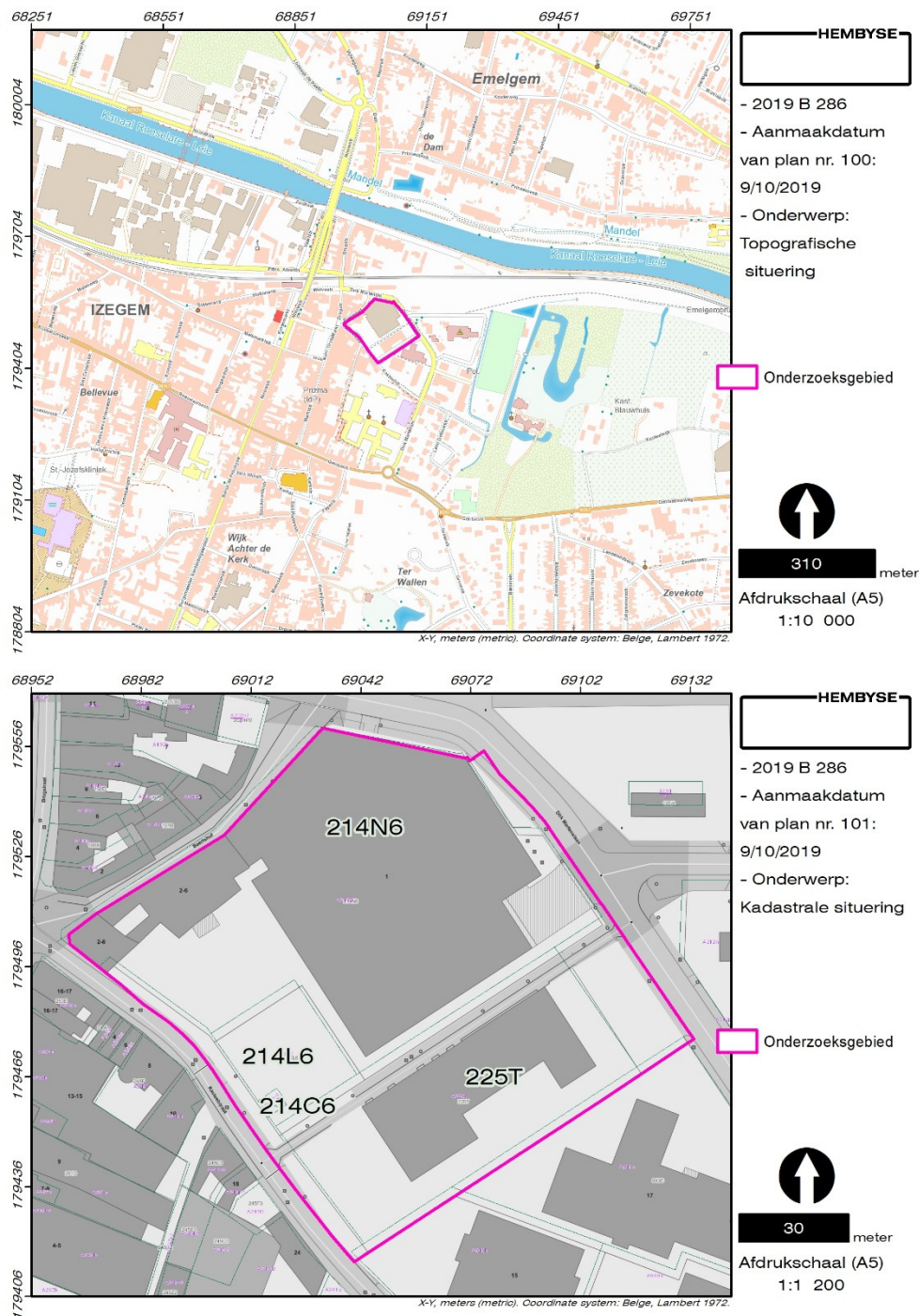
1	Situering van het onderzoek	2
2	Projectcodes	4
3	Betrokken actoren.....	4
4	Bewaring van de data	5

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart en de kadasterkaart.	3
--	---

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en het Onroerendergoeddepot.....	6
---	---

1 Situering van het onderzoek

Gewest	Vlaams Gewest	
Gemeente	Izegem	
Deelgemeente	n.v.t.	
Straat en straatnummer	Dirk Martenslaan	
Kadastrale situering	Afdeling	1
	Sectie	A
	Percelen	214N6; 214L6; 214C6; 225T; openbaar domein
Lambert 72-coördinaten	N	X: 69032,445/ Y: 179560,840
	Z	X: 69044,087/ Y: 179417,964
Oppervlakte	13401,607 m ²	1,34 ha
Oppervlakte bodemingreep	13401,607 m ²	1,34 ha
Datum van toekenning van de opdracht	29 januari 2019	
Wettelijk kader	Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.	
	Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014.	
Opgemaakt volgens CGP	Versie 4.0	
Duur van het onderzoek	7 werkdagen	
Kostprijs van het onderzoek (privacyfiche)	[REDACTED]	

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaart en de kadasterkaart.

2 Projectcodes

Bureaustudie	2019 B 286
Landschappelijke boringen	n.v.t.
Verkennde boringen	n.v.t.
Waarderende boringen	n.v.t.
Prospectie met ingreep in de bodem	n.v.t.
Opgraving	n.v.t.
Interne projectsigle Hembyse bvba	IZE-DML

3 Betrokken actoren

Erkend archeoloog (rechtspersoon)	Hembyse bvba (OE/ER/Archeoloog/2017/00193)	
Erkend archeoloog (natuurlijk persoon)	Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070)	
	Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168)	
Geraadpleegde (regio)specialisten	n.v.t.	
Initiatiefnemer (privacyfiche)		
	Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Omgevingsvergunning:	Stedenbouwkundige handelingen	Verkaveling van gronden

4 Bewaring van de data

Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2019
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer:	79
Bibliografische referenties	De Smaele B. & Pieters H., 2019. <i>Archeologienota voor de verkaveling van de Strobbe-site aan de Dirk Martenslaan te Izegem</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 79, Gent.
Bewaring van archief en ruwe data	Hembyse bvba Kastanjestraat 26, 9000 Gent
Zakelijkrechthouder van het archeologisch ensemble (privacyfiche)	■■■■■ ■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■■■■■■■■■■■
Bewaring archeologisch ensemble	n.v.t.
Gebruiker van het archeologisch ensemble	n.v.t.
Bevoegde IOED	BIERADAR
Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble)	(nog) geen OE depot van toepassing

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten en het Onroerendergoeddepot.

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

2

Beschrijving van het onderzoeksgebied

©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

INHOUDSOPGAVE

1	Beschrijvend gedeelte.....	2
1.1	Huidige situatie: landgebruik	2
1.2	Huidige situatie: bodembedekking	3
1.3	Ruimtelijke ordening	7
1.3.1	Gewestplan.....	7
1.3.2	RUP/PRUP/BPA ?	7
1.4	Beschrijving geplande werken	10
1.5	Impact op het archeologietraject	11
2	Tussentijds besluit.....	12
3	Bibliografie voor deel 2.....	13
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 2.....	14

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Huidige situatie: landgebruik

De huidige fysieke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige bodemgebruik op het archeologietraject ?

Het onderzoeksgebied bevindt zich tussen de oude dorpskern van Izegem en de spoorlijn 66 die Brugge en Kortrijk met elkaar verbindt. Het huidige onderzoeksgebied is volledig opgenomen in het stedelijk weefsel van Izegem. Deze situatie kan ook worden afgelezen uit het gekarteerde landgebruik.

2

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand van de regio.

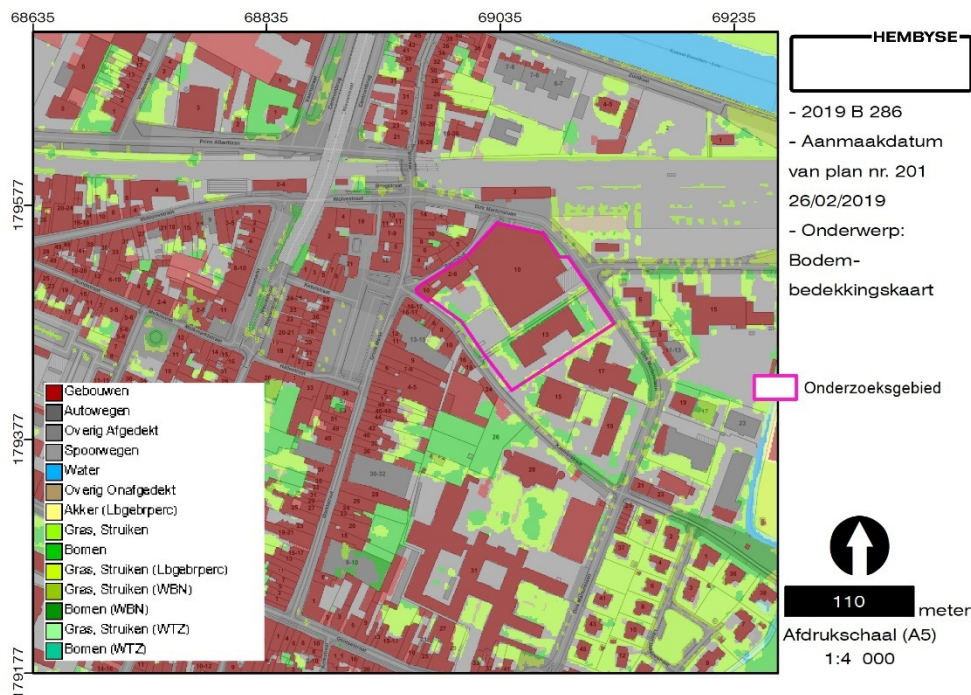
Het onderzoeksgebied staat voor het grootste deel ingekleurd als “Andere bebouwing”, wat neerkomt op:

Het grootste deel van het gebied wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, (tussen 30 en 80% is verhard).

Centraal in het onderzoeksgebied staat een deel gekarteerd als “akkerbouw”, wat neerkomt op een situatie waarbij de bodem gebruikt wordt in een rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland. Deze kartering gaat vermoedelijk terug op een verouderde situatie waarbij het voormalige rurale karakter van de streek nog de bovenhand had. Op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen is dit meer gedetailleerd weergegeven.

1.2 Huidige¹ situatie: bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier.

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.

Het gebied staat grotendeels ingekleurd als “gebouwen”, wat neerkomt op de bestaande toestand van het onderzoeksgebied. Dit kan opgedeeld worden in twee zones waarbij de grootste zone in het noorden van het onderzoeksgebied deel uitmaakte van de “Strobbe-site”, verwijzend naar Drukkerij Strobbe die tot in 2017 (een deel van) zijn activiteiten op deze terreinen uitoefende. Het zuidelijke, min of meer U-vormige gebouw, was in gebruik door stadsdiensten.

Rondom beide gebouwen zijn heel wat “afgedekte” oppervlakten gekarteerd: het betreft voornamelijk verharde parkeerzones.

De tussenliggende gedeelten worden gekarteerd als groenzone met hier en daar een boom en wijzen op een poging om wat groene oases van rust te creëren binnen een grauwe stadsomgeving.

¹Ten tijde van het indienen van de archeologienota ter bekrachtiging.

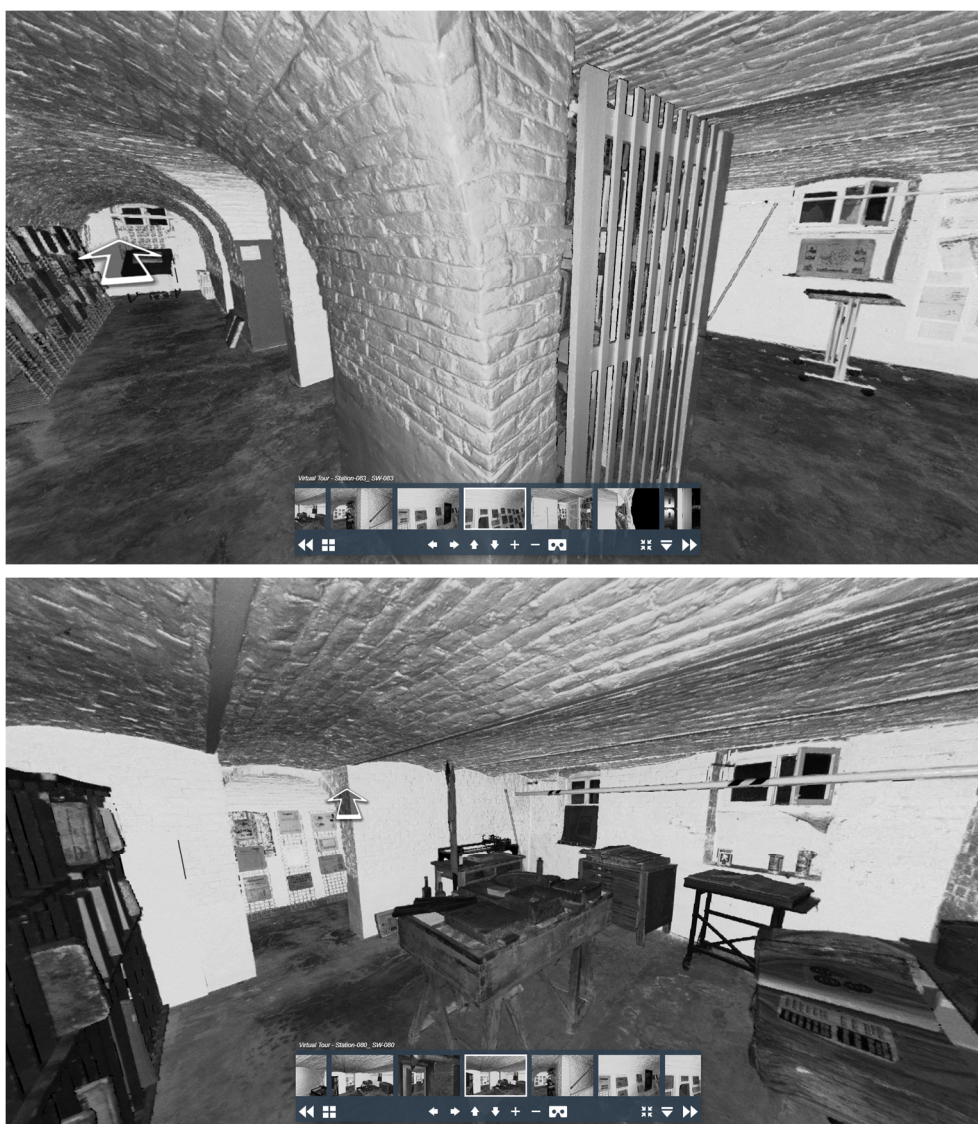
Figuur 3. Zicht op het onderzoeksgebied in zuidelijke richting².

De “Strobbesite” bestaat uit verschillende gebouwen, die getuigen van een bouwevolutie die nauw samenhangt met de groei en bloei van de voormalige drukkerij. Voor de historiek van deze site wordt verwezen naar §8 Historische situering van deze archeologienota. Niettemin wordt het gebouwenbestand hier kort besproken in het kader van de bestaande toestand.

In de westelijke hoek van het terrein bevindt zich het oudste gebouw dat dateert uit de tweede helft van de 19^e eeuw. Aan het begin van de 20^e eeuw wordt dit woonhuis omgebouwd tot een winkel-woonhuis, en tot voor kort ingericht als museum. Dit museum bevindt zich ten dele in de kelder van dit woonhuis. Voor een opmetingsplan en doorsnedes van dit woonhuis wordt verwezen naar de bijlagen. Er is door de initiatiefnemer een volledige 3D-scan van het gebouwencomplex opgemaakt, inclusief de kelders.³ Daardoor is besloten om af te zien van een uitvoerig plaatsbezoek, dat in dit geval de grens met “urban exploring” zou aanraken, eerder dan een zinvolle bijdrage aan de archeologienota.

² https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20170519_02890553

³ Voor het openen van deze 3D-scan is het noodzakelijk gebruik te maken van bijgevoegde *.exe – bestand.

Figuur 4. Zicht op een deel van de kelder (3D-scan, @opdrachtgever).

Ten noorden van dit woonhuis bevindt zich een langwerpig gebouw, met aansluitend hierop de gebouwen van de drukkerij. Ten zuidoosten hiervan bevindt zich het magazijn dat middels los- en laadkades vanuit de Dirk Martenslaan toegankelijk is voor de aan- en afvoer van onder andere papierrollen.

Figuur 5. Zicht op een deel van het magazijn (boven) en de laad- en loskades (onder) (3D-scan, ©opdrachtgever).

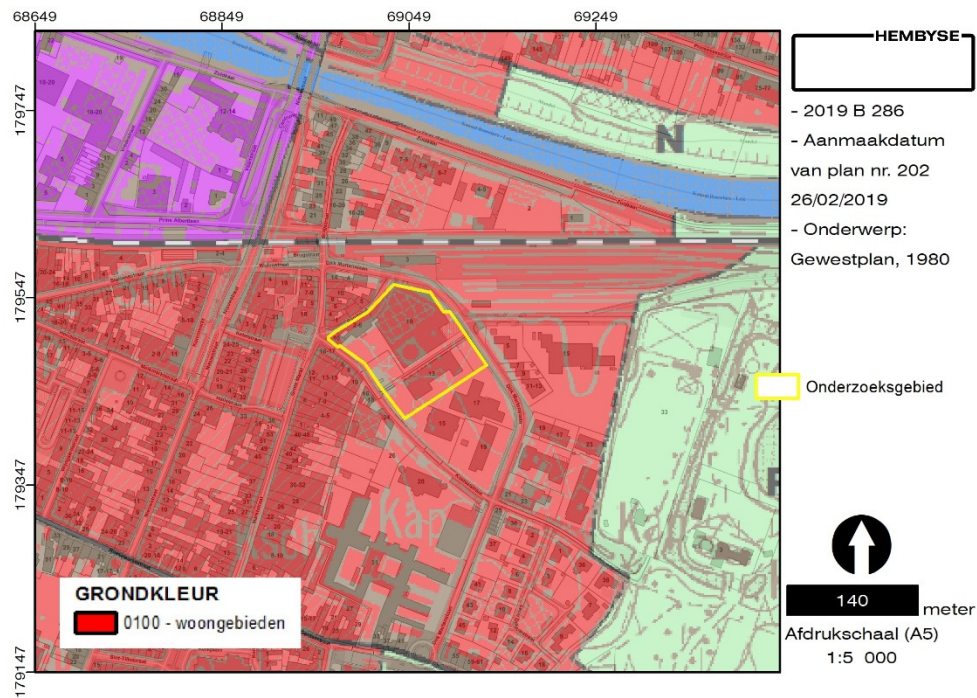
Het gebouw in het zuiden van het onderzoeksgebied dateert uit de jaren '80 van de 20^e eeuw. Het betreft een min of meer U-vormig gebouw waarin enkele stadsdiensten zijn ondergebracht. Slechts een deel van dit gebouw is onderkelderd. Voor enkele beelden van dit gebouw wordt verwezen naar het sloopopvolgingsplan in de bijlagen.

De percelen binnen het onderzoeksgebied zijn grotendeels bebouwd, waardoor een eventueel vooronderzoek met/zonder ingreep in de bodem, zo dit noodzakelijk zou blijken voor de inschatting van het archeologisch kennispotentieel van de site, enkel in een uitgesteld traject zou kunnen plaatsvinden, na het bekomen van de omgevingsvergunning.

1.3 Ruimtelijke ordening

1.3.1 Gewestplan

De stad Izegem valt binnen het gewestplan 'Roeselare – Tielt', dat dateert uit 1980. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens dat gewestplan in een woongebied (code 0100).

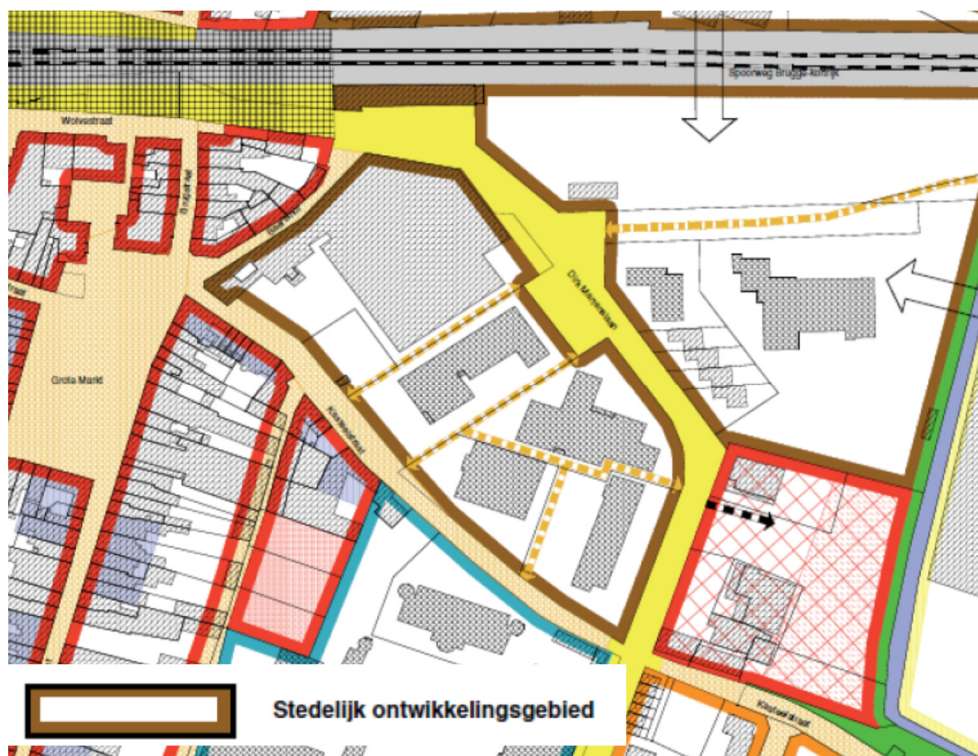

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan 'Roeselare – Tielt'.

Het Gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000.

1.3.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is dus echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden gemeentelijke bestemmingsplannen aangemaakt om het gewestplan te verfijnen. Deze bijzondere plannen van aanleg (BPA) blijven echter beperkt tot enkele kernzones. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van "ruimtelijke uitvoeringsplannen" (RUP). Het huidige onderzoeksgebied valt binnen het RUP Administratief Centrum (2018), waarin de bestemming voor het onderzoeksgebied is omschreven.

Figuur 7. Het huidige onderzoeksgebied in de meest recente visie voor de herbestemming.

Het onderzoeksgebied staat bekend als de “Strobbe-site” en valt onder stedelijk ontwikkelingsgebied. Volgens het masterplan Baertshof (het steegje aan de noordwestelijke grens van het onderzoeksgebied) is het de bedoeling om de Strobbe-site om te vormen tot een centrum met nieuwe wooneenheden,

bibliotheek, kunstacademie, schoolvoorzieningen en publieke ruimte. Dit wordt door de architect als volgt beschreven:

De Site Baertshof, strategisch gesitueerd vlakbij de Grote Markt en de Stationsomgeving, vormt een aaneenschakeling van plekken en gebouwen met diverse karakters en sferen. Het masterplan biedt een lange termijn visie die een bijzondere reeks publieke ruimtes toevoegt aan het weefsel van Izegem. Naast de formele en veelal verharde centrumplekken, voegen we een reeks groene ruimtes toe die een traject doorheen het centrum mogelijk maken tussen Korenmarkt en het Kasteelpark Blauwhuis⁴. Deze groene ruimtes kunnen gezien worden als tuinen met verschillende karakters en invullingen en verwijzen naar de oorsprong van de site: van Baertshof naar Strobbe Tuinen.

De site wordt georganiseerd a.h.v. een opeenvolging van publieke ruimtes die als een ladder de verbinding maken tussen Grote Markt / Stationsomgeving en Kasteelpark. De Kasteelstraat (aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied, nvdr.) wordt autoluw en de Dirk Martenslaan (aan de noordzijde, nvdr.) krijgt een ruime strook voor voetgangers en fietsers. Kunstacademie, bibliotheek, historisch archief en heemkundige kring worden samengebracht in de Cultuurfabriek tussen Strobbeplein en Stadstuin. Het gelijkvloers van de aanpalende bouwblokken - alsook het Goederenstation dat buiten de site valt - wordt maximaal ingevuld met horeca, buurtondersteunende functies, ateliers, kleine zelfstandigen etc. In het zuidelijk deel breidt de Prizmaschoof⁵ uit tot in de Parktuin. De school heeft het gebouw van de Belastingadministratie gekocht en is hier reeds in gehuisvest. Opgespannen tussen deze functies bevindt zich het residentieel bouwblok dat op flexibele wijze met diverse types kan worden ingevuld: doorzonappartementen, penthouses, appartementen, grondgebonden woningen, etc. De ritmische sequens van hogere volumes creëert een gezicht naar de Dirk Martenslaan en de sporen en vormt zo een nieuwe identiteit voor de wijk en Izegem.⁶

Binnen het kader van deze bestemming wenst de huidige initiatiefnemer het onderzoeksgebied in eerste instantie te verkavelen. Hiervoor is een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden vereist.

⁴Hiervoor is door Hembyse bvba een archeologienota opgemaakt.

⁵Hiervoor is door Hembyse bvba een archeologienota opgemaakt.

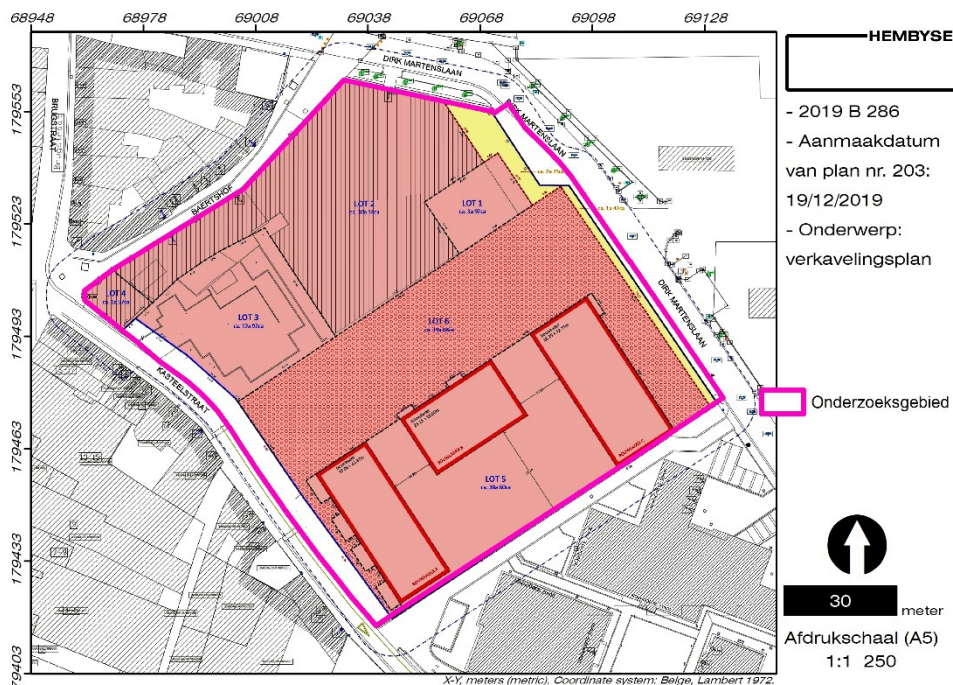
⁶Architecten Achtergael: <https://achtergael.be/nl/projecten/strobbe-tuinen-izegem/>

1.4 Beschrijving geplande werken

Voor de geplande werkzaamheden is een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden vereist. Het onderzoeksgebied bevindt zich **buiten een vastgestelde archeologische zone**; de perceelsoppervlakte bedraagt meer dan 3000m². Het betreft een publiekrechtelijke aanvrager, het onderzoeksgebied heeft een **oppervlakte van 13401,607 m²**.

De geplande werkzaamheden⁷ binnen het onderzoeksgebied behelzen:

- Het verkavelen van het gebied in zes loten
- Het slopen van een deel van de gebouwen/gebouwdelen
- Het opbreken van verhardingen
- Het rooien van bomen en struiken

10

Figuur 8. Inplantingsplan.

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk. Aangezien het een aanvraag voor een verkavelingsvergunning betreft, zijn nog geen concrete bouwplannen voorhanden. Bijgevolg wordt uitgegaan van een **integrale versterking van het eventueel aanwezige bodemarchief**.

⁷ Carrein W., 2019. IZEGEM verkaveling "Strobbetuinen", Studio Wim Carrein, Roeselare.

1.5 Impact op het archeologietraject

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek (zie Deel 3).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

Gezien de huidige staat van het terrein is enkel een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem mogelijk, met andere woorden: er is alleen een bureauonderzoek mogelijk. Alle andere vooronderzoeken, zij het niet-intrusief, zij het intrusief, kunnen enkel gebeuren na het bekomen van de omgevingsvergunning en het bouwrijp maken van het terrein.

Indien uit de bureaustudie zou blijken dat één of meerdere vooronderzoeken noodzakelijk zouden zijn voor een inschatting en een waardering van het archeologisch kennispotentieel, dan dient dit te gebeuren na het afleveren van de omgevingsvergunning. Het archeologietraject is daardoor beïnvloed: alle overige vooronderzoeken dienen te worden uitgesteld, i.e. het archeologietraject is een zgn. uitgesteld traject.

2 Tussentijds besluit

Op basis van de data van de bestaande toestand blijkt dat het onderzoeksgebied nagenoeg volledig bebouwd is. Naar aanleiding van de geplande verkaveling is een behoud van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren in situ niet mogelijk. De aan- of afwezigheid hiervan dient te worden onderzocht middels een bureaustudie en een eventueel vooronderzoek zonder of -indien nodig- met ingreep in de bodem. Het onderzoeksgebied dient echter eerst bouwrijp gemaakt te worden waardoor de uitvoering van eventueel noodzakelijk vooronderzoek in een uitgesteld traject dient te gebeuren.

3 Bibliografie voor deel 2

Naslagwerken

Carrein W., 2019. *IZEGEM verkaveling "Strobbetuinen"*, Studio Wim Carrein, Roeselare.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

<http://www.izegem.be>

<https://achtergael.be/nl/projecten/strobbe-tuinen-izegem/>

https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20170519_02890553

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 2

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand van de regio.	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.	3
Figuur 3. Zicht op het onderzoeksgebied in zuidelijke richting.	4
Figuur 4. Zicht op een deel van de kelder (3D-scan, ©opdrachtgever).	5
Figuur 5. Zicht op een deel van het magazijn (boven) en de laad- en loskades (onder) (3D-scan, ©opdrachtgever).....	6
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het Gewestplan 'Roeselare - Tielt'.	7
Figuur 7. Het huidige onderzoeksgebied in de meest recente visie voor de herbestemming.....	8
Figuur 8. Inplantingsplan.	10

ONDERZOEK:
Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL	3
Onderzoeksopdracht: bureaustudie	
<i>©Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.</i>	

INHOUDSOPGAVE

1	Onderzoeksopdracht.....	2
1.1	Onderzoeksdoel.....	2
1.2	Methodiek.....	2
1.3	Personele inzet	3
1.4	Afwijkingen op de CGP	3
1.5	Randvoorwaarden.....	3
2	Tussentijds besluit.....	4
3	Bibliografie voor deel 3.....	5

1 Onderzoeksopdracht

1.1 Onderzoeksdoel

De huidige onderzoeksopdracht bestaat uit een bureaustudie om te bepalen wat het archeologisch kennispotentieel van de site is, hoe dit eventueel moet worden vastgesteld en wat de te nemen maatregelen zijn, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten.

Concreet wordt getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het onderzoeksgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens wordt de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten dan toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is verder (uitgesteld) vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

2

1.2 Methodiek

Om de huidige onderzoeksopdracht te volbrengen en een correcte inschatting te maken van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed en kennispotentieel binnen het onderzoeksgebied, worden bestaande en publiek beschikbare bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Dit leidt tot de voorwaardelijkheidsverklaring dat het onderzoek niet exhaustief is en een specifiek doel voor ogen houdt. Daarvoor worden zowel historisch kaart- en fotomateriaal, als archeologische en geologische bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Alle grondplannen zijn opgemaakt en verwerkt in het cartografisch projectiesysteem Lambert 1972, de basis voor de Belgische topografische kaarten sinds 1972 (tevens conform de CGP).

Aangezien de opmaak van de archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet, is de bureaustudie voor de archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt conform de vigerende “*Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren*”.

1.3 Personele inzet

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door erkende archeologen van Hembyse Archeologie, namelijk:

- Hadewijch Pieters (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)
- Bart De Smaele (erkend archeoloog, assistent-aardkundige)

Alle geloofsbrieven zijn aantoonbaar via CV.

1.4 Afwijkingen op de CGP

Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten worden gemeld en gemotiveerd.

In het Verslag van Resultaten zijn er geen afwijkingen ten opzichte van de vigerende Code van Goede Praktijk. In het Programma van Maatregelen voor dit onderzoeksgebied (cf. Deel 10, Synthese en waardering) worden geen afwijkingen ten opzichte van de vigerende Code van Goede Praktijk voorzien.

1.5 Randvoorwaarden

Er zijn geen specifieke randvoorwaarden van toepassing.

Zolang er geen uitsluitel gegeven kan worden aangaande de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied, dient het volledige onderzoeksgebied als een archeologische site beschouwd te worden. Concreet betekent dit dat er tot de bekrachtiging van de archeologienota of nota geen bodemingrepen mogen plaatsvinden teneinde het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief niet te vernietigen.

2 Tussentijds besluit

Het archeologisch onderzoek aan de Dirk Martenslaan te Izegem bestaat in eerste instantie uit een bureauonderzoek. Indien hieruit zou blijken dat een prospectie zonder of met ingreep in de bodem noodzakelijk is voor het bevestigen/uitsluiten van de aanwezigheid van een waardevolle archeologische site, dient dit in een uitgesteld traject te gebeuren.

Het huidige (bureau)onderzoek wordt uitgevoerd door gekwalificeerd personeel en conform de vigerende Code van Goede Praktijk.

3 Bibliografie voor deel 3

Naslagwerken

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

6

Assessment van landschappelijke data

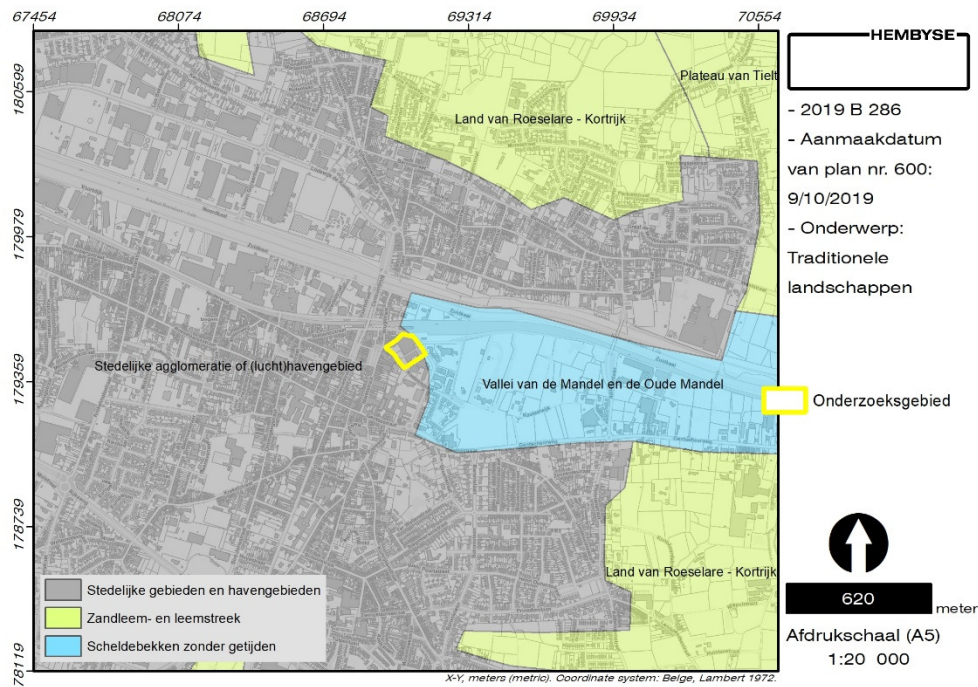
INHOUDSOPGAVE

1	Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied	2
1.1	Traditionele landschappenkaart	2
1.2	Fysisch-geografische gegevens	4
1.2.1	Topografie.....	4
1.2.2	Hydrografie	8
1.2.3	Erosiegevoeligheid	9
2	Tussentijds besluit.....	12
3	Bibliografie voor deel 6.....	13
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 6.....	14

1 Landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied

1.1 Traditionele landschappenkaart

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang van twee traditionele landschapsvormen. Deze grotere regionale landschapsgeheelen zijn in de traditionele landschappenkaart¹ vervat.

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.

Het grootste deel van het onderzoeksgebied bevindt zich binnen het verstedelijkt landschap van Izegem, dat zich aldus in een traditioneel landschap genesteld heeft. De omliggende gebieden bevinden zich in de zogenaamde Vlaamse zandleem- en leemstreek. De zandleem- en leemstreek betreft een landbouwstreek die reikt vanaf de Franse grens op het grondgebied Nieuwkerke, via Mesen, Houtem-dorp naar Wervik. Daarna loopt deze streek vanaf de Franse grens bij Risquons-Tout naar Aalbeke en van Aalbeke naar Rollegem tot Knokke (grondgebied Zwevegem). Van daaruit wordt de vaart naar Bossuit tot de Schelde en tot Escanaffles ter afbakening gevolgd. De streek kenmerkt zich door zachte heuvels en glooiingen, met een vrij open landschap, waarin dorpen zich langzamerhand aan elkaar rijgen, met akkers en bosschages die een lappendeken in alle tinten van de zandleem zelf vormen. Dit landschap is vrij traditioneel en gaat waarschijnlijk terug op een grotendeels 18^e-eeuwse situatie. Dit oorspronkelijke landschap is nog ten dele

¹ Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.*

bewaard gebleven ten oosten van het onderzoeksgebied, met name in de Vallei van de Mandel en de Oude Mandel, die deel uitmaakt van het Scheldebekken zonder getijden, en de Vlaamse zandleem- en leemstreek doorsnijdt. De stad Izegem bevindt zich in het centrum van de Mandelvallei en maakt deel uit van de industriële Mandelas aan het kanaal Roeselare – Leie.² In de stedelijke agglomeratie hebben talloze verkavelingen en industrieterreinen het landschap ingepalmd en vernietigd.

Het oorspronkelijke traditionele landschap was het resultaat van een hydrografische en geologische situatie, waarop de mens doorheen het verleden een onweerlegbare impact heeft gehad. In de volgende hoofdstukken zal worden onderzocht in welke geologische en bodemkundige situatie het onderzoeksgebied zich bevindt en welke sporen de mens hierin heeft achtergelaten.

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Izegem [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14453> (geraadpleegd op 7 oktober 2019).

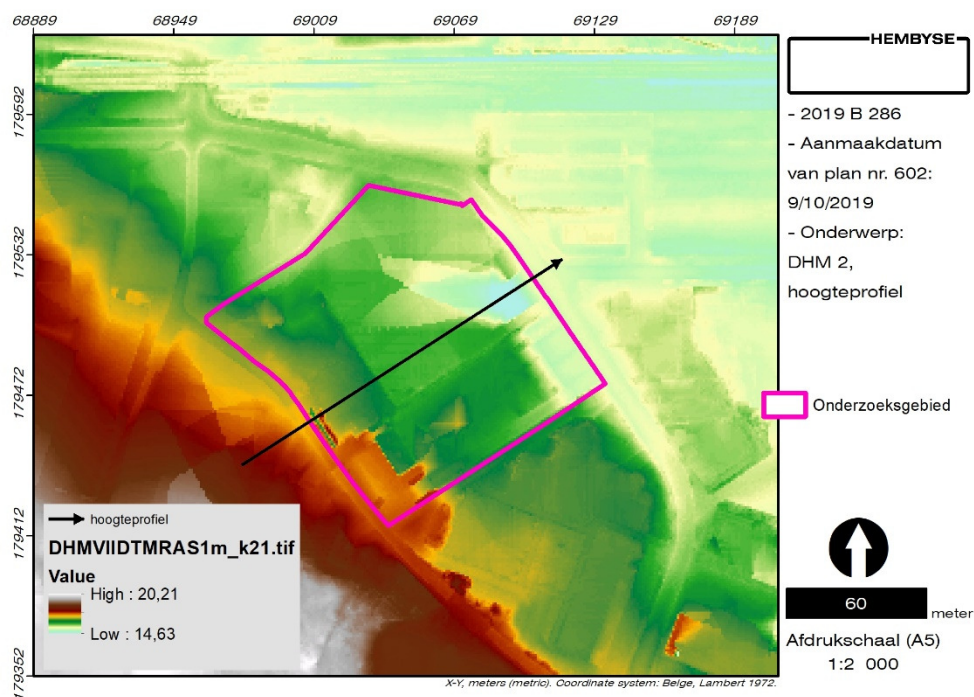
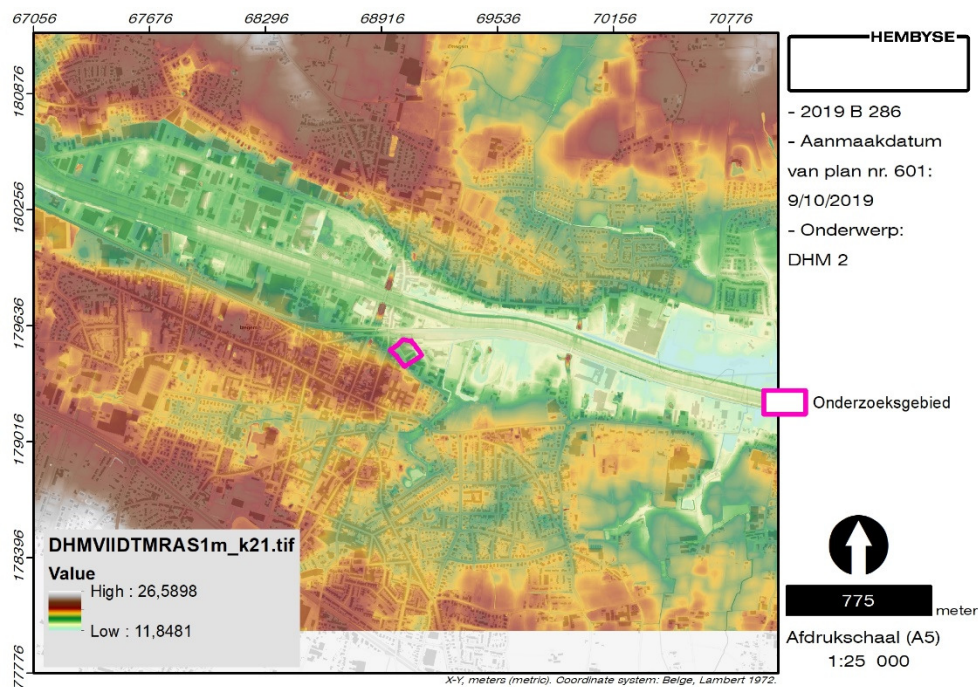
1.2 Fysisch-geografische gegevens

1.2.1 Topografie

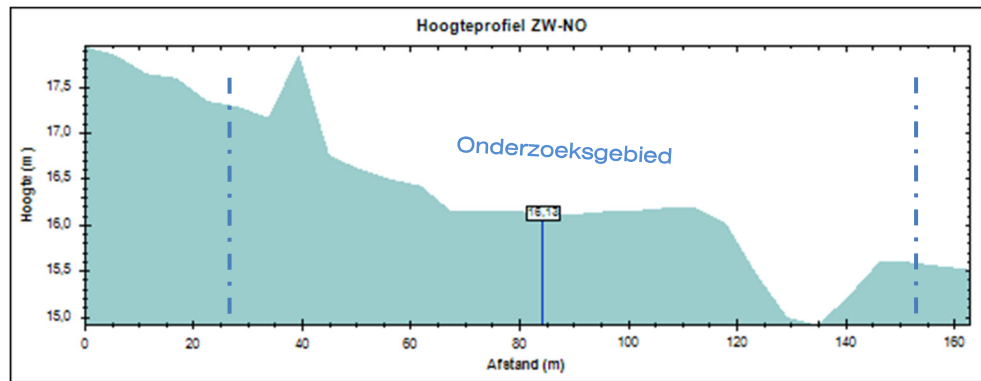
De traditionele landschappenkaart plaatst het onderzoeksgebied aan de rand van de Vallei van de Mandel en de Oude Mandel, waarbij reeds in deze fase van het onderzoek kan worden gesteld dat de landschappelijke ligging en de geschiedenis van de stad Izegem onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II toont aan dat het onderzoeksgebied zich aan de rand van, maar wel degelijk binnen de laagvlakte van de Mandel bevindt. Dit wordt zichtbaar in de (heden nauwelijks zichtbare en grotendeels verdwenen) natuurlijke helling van het onderzoeksgebied waarbij de Kasteelstraat in het zuidwesten zich het hoogste bevindt. De Kasteelstraat bevindt zich immers op +17m ten opzichte van de TAW, waarna het terrein geleidelijk daalt in noordoostelijke richting, waar de Dirk Martenslaan gelegen is op een hoogte van +15,5m ten opzichte van de TAW.

Dit duidt er op dat het onderzoeksgebied zich, voorafgaand aan de industriële revolutie en ontwikkeling van de streek, op de rechteroever van de Mandel bevond. Deze positie biedt een economisch voordeel, waarbij toegang tot het water ook toegang tot afzetmarkten betekent (zie ook Deel 8 van deze archeologienota).

>> volgende pagina

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel met aanduiding van het onderzoeksgebied.

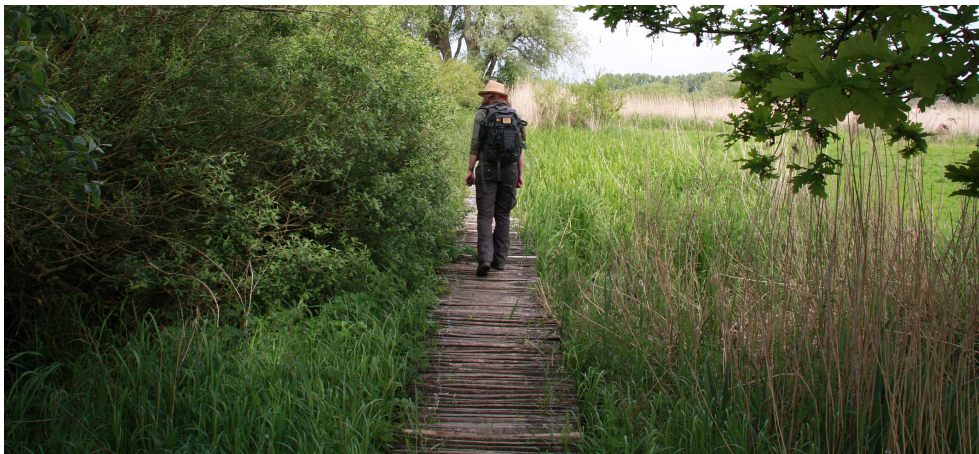
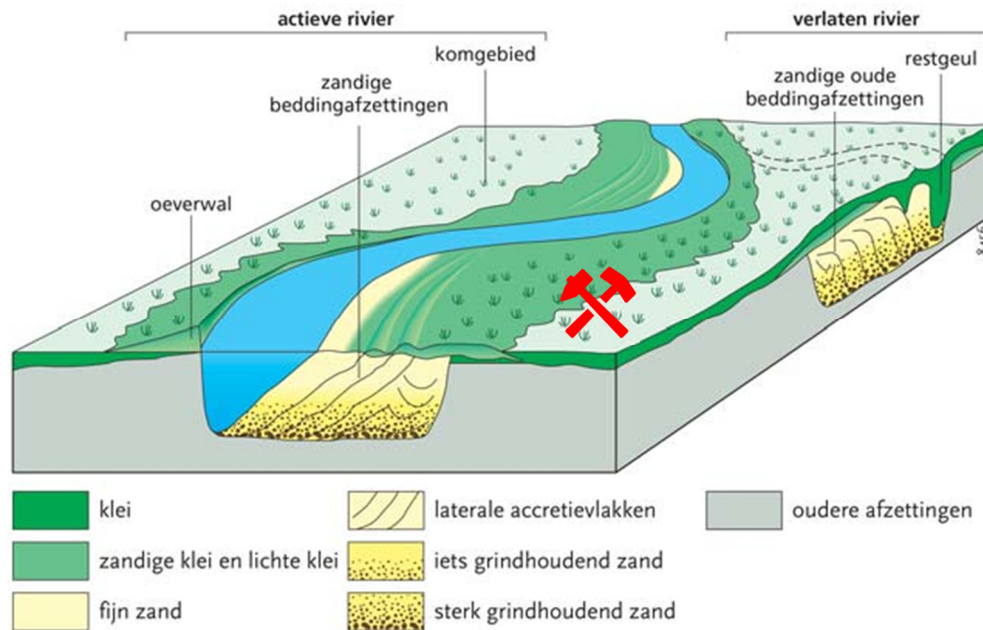
Op een meer lokaal niveau is de antropogene invloed op (de omgeving van) het onderzoeksgebied duidelijk zichtbaar, en dan voornamelijk ter hoogte van de Dirk Martenslaan aan de noordwestelijke zijde van het onderzoeksgebied. Daar is duidelijk een lager gelegen gedeelte te zien dat wijst op een (recente) uitgraving die tot gemiddeld 80 centimeter onder het oorspronkelijke niveau reikt.

Daarnaast wijzen ook de scherpe aflijningen in het centrum van het onderzoeksgebied op antropogene bodemingrepen. Er is immers geen sprake van een geleidelijke daling van het terrein zoals bij een zachte helling te verwachten is, maar eerder van een scherpe knik, waarna een groot stuk van het terrein vrij egaal gelegen is. Dit wijst bijgevolg op een nivelleren van het terrein met het oog op het bouwrijp maken ervan waarbij het hoger gelegen deel van de helling werd afgegraven en het lager gelegen deel van de helling werd aangevuld.

Deze hoogteverschillen zijn tevens goed afleesbaar op de plannen van de bestaande toestand, die werden aangeleverd door de opdrachtgever en die terug te vinden zijn in de bijlagen van dit dossier. Deze bodemingrepen kunnen in verband gebracht worden met de oprichting van een drukkerij en de daarbij horende bedrijfsinfrastructuur, zoals laad- en loskades. Hierop wordt verder ingegaan bij de beschrijving van de historie van het onderzoeksgebied.

Wel kan gesteld worden dat het onderzoeksgebied -globaal genomen- de natuurlijke topografie volgt waarbij het terrein in noordoostelijke richting afhelt naar de Mandel toe waarbij de rechteroever een breder en vlakker verloop vertoont dan de linkeroever. Dit betekent dat de Mandel hier oorspronkelijk een meander maakte en in noordelijke richting is verschoven waardoor het onderzoeksgebied in een komgebied of komgrond gelegen is.

Vanuit een cultureel standpunt bood dit terrein dus voor- en nadelen. De voordelen waren ongetwijfeld de toegang tot de handelswegen die via de rivier de Mandel waren gecreëerd en de mogelijkheid om deze trafiek te domineren.

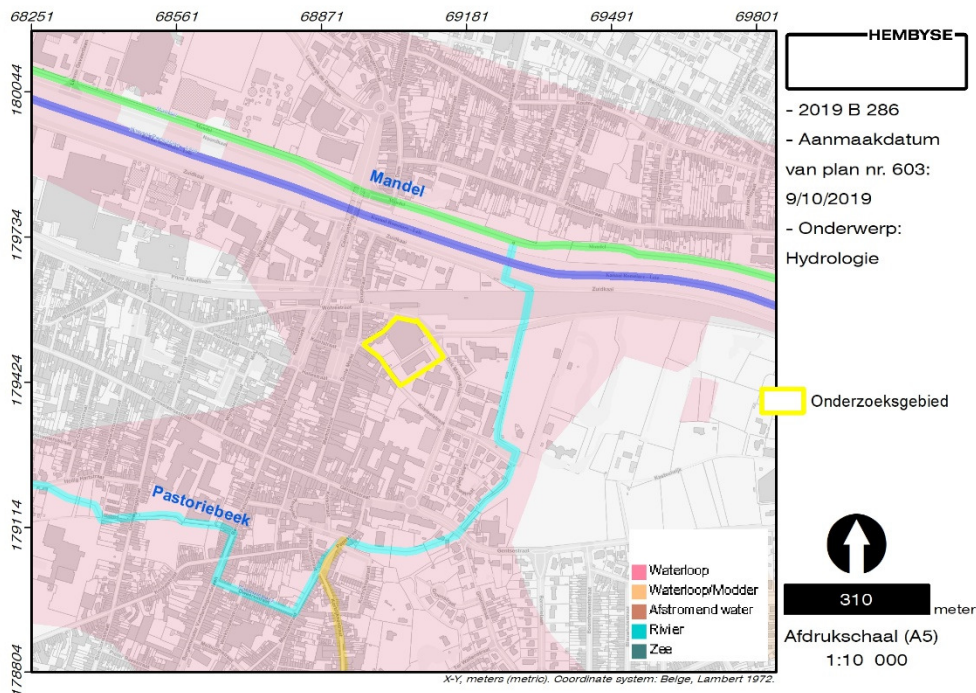

Figuur 3. Grafische weergave van een meander, met pictografische aanduiding van het onderzoeksgebied en een sfeerbeeld van een vlonderpad in een overstromingsgebied (foto: B. De Smaele).

De nadelen van een dergelijk gebied zijn de overstromingsgevoeligheid en dus de onbetrouwbare toegankelijkheid. Om een dergelijk laaggelegen gebied te kunnen betreden zijn ingrepen nodig, zoals het aanleggen van vlonderpaden, knuppelpaden, bruggen, enzovoort. De laaggelegen gebieden en oevers van rivieren zijn over het algemeen pas bruikbaar na bedijking of inpoldering, waarbij er gekozen wordt voor grasland. Een ander gevolg van de laaggelegen ligging van het gebied is dat er sprake kan zijn van sedimentatie, zowel alluviaal (rivier) als colluviaal (helling). De aanwezigheid van afdekkende pakketten kan een groot effect op de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied hebben en het is dus zinvol om de overstromingsgevoeligheid en de erosiegevoeligheid van het gebied te onderzoeken.

1.2.2 Hydrografie

Om te begrijpen of het onderzoeksgebied gevoelig is of was aan alluviale afzettingen, wordt de overstromingsgevoeligheid voor het gebied onderzocht. Hierbij wordt de kaart geraadpleegd waarbij de van nature overstroombare gebieden gekarteerd zijn.

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.

Het onderzoeksgebied en de directe omgeving worden gedomineerd door de aanwezigheid van het kanaal Roeselare-Leie, een kanaal van scheepsklasse IV dat reeds sinds het einde van de 19^e eeuw de levensader voor de bloei van de regio is (zie: Deel 5 van de archeologienota). Deze bevaarbare waterweg snijdt dwars door het landschap, parallel aan de Mandel. Het is de Mandelvallei die als laaggelegen hoek in het landschap is uitgekozen voor het graven van het kanaal Roeselare-Leie. Deze Mandel (heden ten dage ingekokerd) ontspringt in de Westhoek (Passendale) en kronkelt via de Mandelvallei door West-Vlaanderen om in de Leie uit te monden. Verschillende waterlopen doorsnijden het grondgebied van Izegem en monden uit in de Mandel. Het betreft onder meer de Pastoriebeek binnen wiens overstromingsgebied het onderzoeksgebied gelegen is. De ligging van het onderzoeksgebied aan de oever van een rivier is dus belangrijk in de inschatting van het archeologisch potentieel van de site. Het kanaal en de Mandel bevinden zich binnen het stroomgebied ("bekken") van de Schelde, of ook het "Scheldebekken". Dit betekent dat het onderzoeksgebied voor de hydrografie van de Schelde en de Leie afhankelijk is.

1.2.3 Erosiegevoeligheid

De erosiegevoeligheid van een onderzoeksgebied is niet zelden een reflectie van de hydrografische situatie. De mate waarin een gebied erodeert kan ook gevolgen hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht.

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006). Op de meest recente versie van deze kaart (de dato 2018) is de potentiële erosie binnen het gebied niet gekarteerd: het onderzoeksgebied bevindt zich immers binnen een dorpskern.

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel en de veralgemeende bodemerosiegevoeligheidskaart.

Op de bodemerosiegevoeligheidskaart staat het onderzoeksgebied gekarteerd als een zone met zeer weinig erosiegevoeligheid. Het onderzoeksgebied is niet fundamenteel veranderd sinds 2006, dus de kaart is nog steeds van toepassing.

Dit betekent dus dat er geen recente bodemerosie (andere dan antropogene ingrepen) moet worden verwacht, maar dit betekent ook dat de archeologische niveaus niet of nauwelijks door (een dunne laag) colluvium kunnen bedekt zijn en dus in theorie onbeschermde zijn.

De erosiekaarten bieden echter weinig aanvullende informatie over de eigenlijke bodemgesteldheid van het onderzoeksgebied. Het is dus onontbeerlijk om ook naar de aardkundige toestand van het onderzoeksgebied te kijken om de staat van de ondergrond te onderzoeken. Deze ondergrond heeft immers een enorme impact gehad op hoe de mens in het verleden de gronden heeft waargenomen en geïnterpreteerd.

2 Tussentijds besluit

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de vallei van de Mandel, een zijrivier van de Leie. Het is een gebied dat voor landbouw en veeteelt geschikt is wanneer de rivier op een laag peil staat, of wanneer de rivier onder controle is gebracht. Heden is de Mandel volledig onder menselijke controle gebracht en is het gebied bruikbaar voor intensieve menselijke activiteiten. Wat het gebruik in het verleden betreft zijn er geen duidelijke aanwijzingen, maar in een maatschappij waar de waterhuishouding enigszins gecontroleerd wordt, kan het gebied bruikbaar zijn geweest voor bewoning, landbouw en veeteelt.

Op basis van het DHMVII en de hydrografische data lijkt het er op dat het onderzoeksgebied deel uitmaakt van een bestaand overstromingsgevoelig gebied, maar ook dat de natuurlijke topografie van het onderzoeksgebied erg onderhevig is geweest aan menselijke ingrepen. Wat de oorzaak hiervan is, alsook wat de impact ervan is op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed, komt verder aan bod.

3 Bibliografie voor deel 6

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Izegem* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14453> (geraadpleegd op 7 oktober 2019).

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 6

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel met aanduiding van het onderzoeksgebied.	6
Figuur 3. Grafische weergave van een meander, met pictografische aanduiding van het onderzoeksgebied en een sfeerbeeld van een vlonderpad in een overstromingsgebied (foto: B. De Smaele).	7
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.	8
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel en de veralgemeende bodemerosiegevoeligheidskaart.	10

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

7

Assessment van aardkundige data

INHOUDSOPGAVE

1	Aardkundige situering	2
1.1	Vraagstelling	2
1.2	Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied.....	3
1.2.1	Geologisch 3D-model.....	3
1.2.2	Sedimenten uit het Tertiair	4
1.2.3	Sedimenten uit het quartair	6
1.2.3.1	Veralgemeende Quartair geologische kaart	6
1.2.3.2	Quartair profieltypekaart.....	7
1.3	Bodemkundige situering	10
1.3.1	Bodemkaart van België	10
1.3.2	Drainageklasse	12
1.3.3	Referentieprofielen (DOV)	13
1.4	Controle van de data: boringen	14
1.4.1	Gekende boringen in de DOV	14
1.4.2	Controleboringen	15
1.4.3	Oriënterend bodemonderzoek	15
2	Tussentijds besluit.....	18
3	Bibliografie voor deel 7	19
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 7.....	20

1 Aardkundige situering

1.1 Vraagstelling

De “aardkundige situering” van het onderzoeksgebied valt uiteen in twee verschillende onderdelen: enerzijds dient onderzocht te worden welke sedimenten binnen het onderzoeksgebied voorkomen en anderzijds welke bodemvormingsprocessen in deze sedimenten zijn opgetreden.

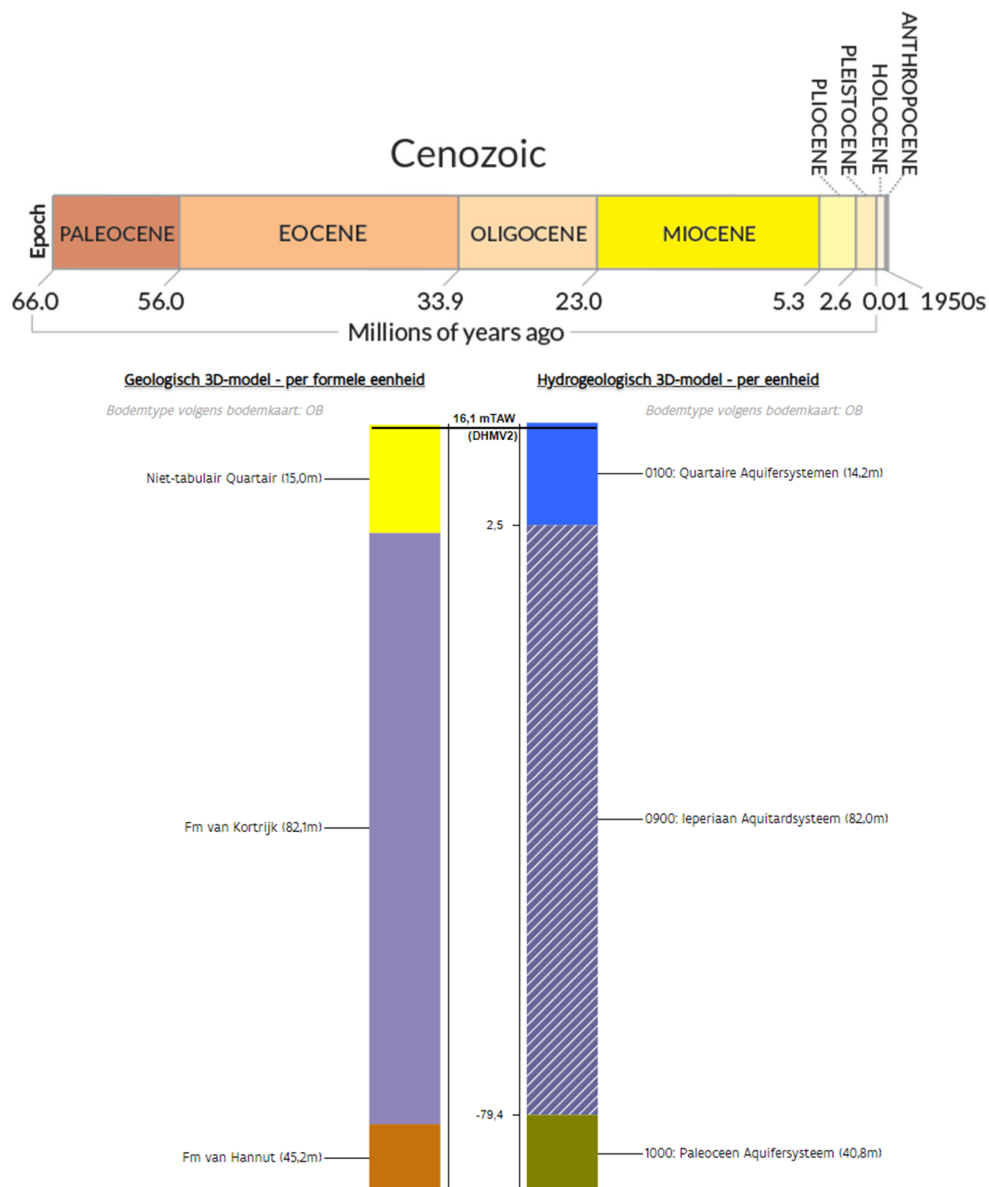
De vraagstelling voor dit deel van het onderzoek is dus:

1. **Welke sedimenten bevinden er zich binnen het onderzoeksgebied en hoe zijn deze tot stand gekomen ? Welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?**
2. **Welke bodemvormingsprocessen zijn er binnen deze sedimenten gebeurd en welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?**

1.2 Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied

1.2.1 Geologisch 3D-model

Het geologisch 3D-model, op basis van data uit de DOV, laat toe om een overzicht te verschaffen van de opeenvolging van sedimenten binnen het onderzoeksgebied en de geschatte dikte van deze pakketten van sedimenten.

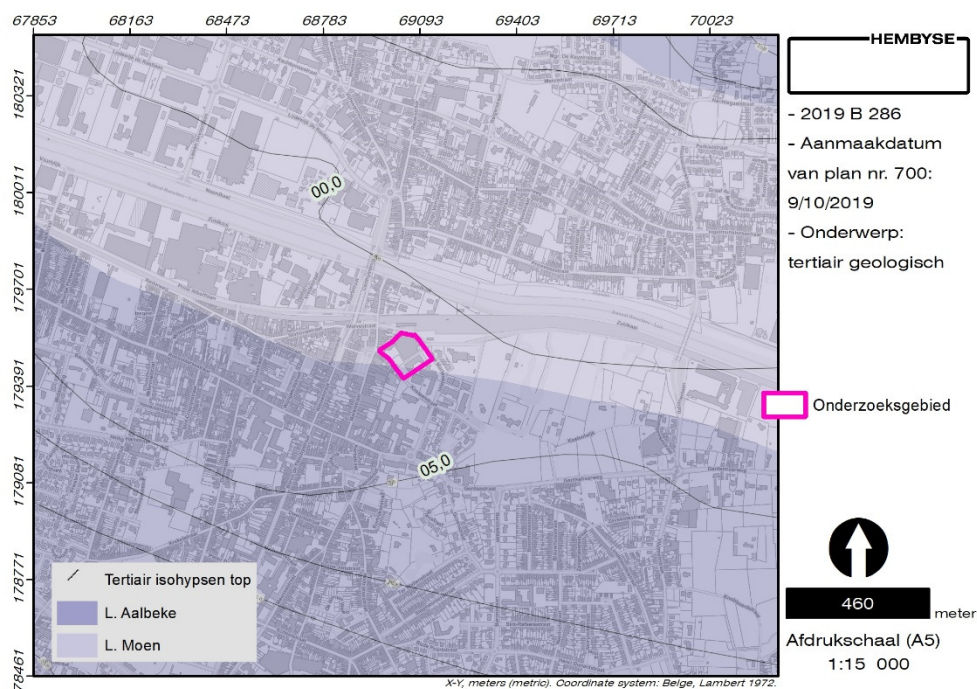
Figuur 1. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied.

Volgens de DOV is er binnen het onderzoeksgebied een quartair sediment aanwezig met een dikte van 15 meter. Hieronder bevinden zich de tertiaire sedimenten die werden afgezet tijdens het Vroeg-Eoceen (54,8 tot 49 miljoen jaar geleden). De samenstelling van deze sedimenten wordt hieronder uitgediept.

1.2.2 Sedimenten uit het Tertiair

De diepste lagen die in het onderzoeksgebied door de mens in het verleden konden worden aangesneden, zijn de tertiaire geologische eenheden in de ondergrond. Deze worden aangesneden bij het uitgraven van uitermate diepe structuren, zoals bijvoorbeeld waterputten en grachten (denk aan grachten van mottekastelen of forten). Deze lagen kunnen ook zijn aangesneden omwille van hun waarde als grondstof: in het geval van kleiafzettingen kunnen deze voor bijvoorbeeld baksteenproductie zijn aangewend.

De tertiaire (het geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het projectgebied bestaan uit bodems van de zogenaamde Formatie van Kortrijk die bestaat uit mariene, hoofdzakelijk kleige afzettingen met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen, en het Lid van Aalbeke dat het laatst werd afgezet.

4

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).

In het grootste deel van het onderzoeksgebied bestaan de tertiaire sedimenten uit het Lid van Moen, dat ook wel de Klei van Moen of Roubaix genoemd wordt. Het betreft een heterogene afzetting die -afhankelijk van de lokalisatie- siltig tot zandig is, en waarin *Nummulites planulatus* (gidsfossielen, nvdr.) kunnen worden aangetroffen.¹ De top van deze tertiaire lagen bevindt zich ter hoogte van het

¹ Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 Kortrijk, Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.*

onderzoeksgebied op een hoogte van circa 0 meter ten opzichte van de TAW en dus op een diepte van 15,5 tot 17 meter onder het huidige maaiveld. De zuidelijke hoek van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van het bovenliggende Lid van Aalbeke dat bestaat uit een homogene blauwe zware klei, zonder enige zandfractie.² Deze stijve kleien van het Lid van Aalbeke hebben een maximale dikte van 13 meter.³ Op basis van de gekarteerde isohypsen is er in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied sprake van een tertiair pakket van zo'n 12 meter dikte. Bijgevolg is het vrij onwaarschijnlijk dat deze tertiaire lagen worden aangesneden tijdens eventueel archeologisch onderzoek of tijdens de geplande werkzaamheden.

Op het moment dat deze kleiige sedimenten werden afgezet was er überhaupt van de mens of van Izegem nog geen sprake, maar de erfenis van deze oerzee heeft tot op vandaag zijn invloed. Deze tertiaire lagen zijn echter meestal afgedekt door quartaire sedimenten maar zowel de tertiaire als de quartaire gelaagdheden hebben de mens in het verleden en het gebruik van het land sterk beïnvloed.

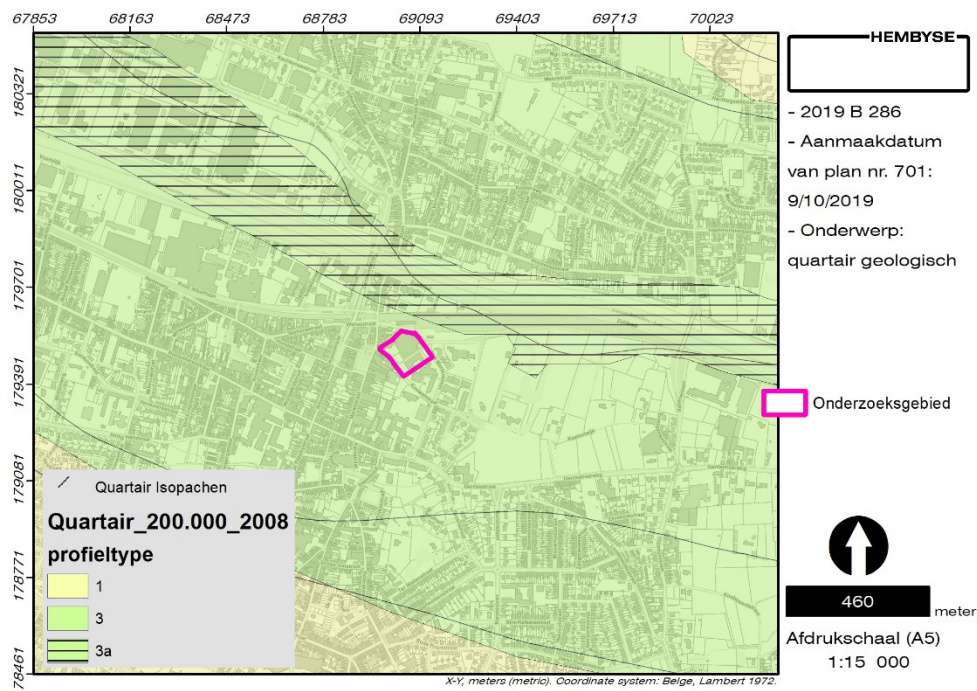
² Matthijs J., 2002. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 27-28-36, Provenleper-Ploegsteert, Geological Service Company bvba.*

³ Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen, Academia Press, Gent.*

1.2.3 Sedimenten uit het quartair

1.2.3.1 Veralgemeende Quartair geologische kaart

Op de quartair geologische kaart staan de sedimenttypes weergegeven die afgezet zijn in het quartaire tijdvak (onderverdeeld in het Pleistoceen en het Holoceen, respectievelijk voor en na de laatste ijstijd), met name vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).

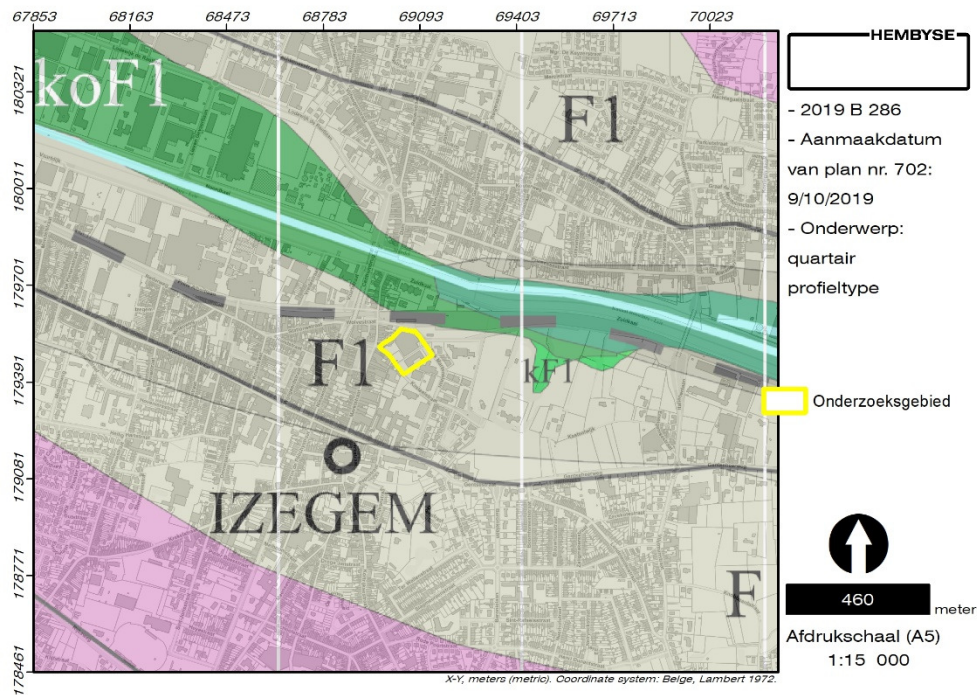
Het onderzoeksgebied staat ingekleurd als zijnde profieltype 3, dat in theorie bestaat uit twee karteereenheden die boven elkaar zijn afgezet. Aan de basis van deze afzettingen bevinden zich fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (FLPw). Deze worden afgedekt door een pakket eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk uit het Vroeg-Holoceen (ELPw). Ter hoogte van het onderzoeksgebied betreft het fijne afzettingen van zand tot zandleem door polaire winden uit de laatste ijstijd. De onderste fluviatiele afzettingen kunnen ook afgedekt zijn geweest door hellingsafzettingen uit het quartair (HQ) of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen.

Dit is een veralgemeende situatie en uitsluitsel over de aan- of afwezigheid hiervan wordt geboden door de samengestelde quartair profieltypekaart te bekijken. Deze

laat immers toe de quartaire data op een grotere schaal, en dus meer in detail, te lezen.

1.2.3.2 Quartair profieltypekaart

Op deze kaart bevindt het onderzoeksgebied (terug te vinden op kaartblad 21) zich binnen het gekarteerde profieltype F1.⁴

Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000). Onder: een kilometersbreed verwilderd rivierensysteem.

Profieltype F1⁵ komt neer op fluviatiele afzettingen (zand en silt) uit het Weichseliaan (116.000 tot 11.700 jaar geleden). Dit facies is hoofdzakelijk gevormd door verwilderde rivieren die onder periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd actief waren. In dit fluvioperiglaciaal afzettingsmechanisme wisselde de accumulatie van sedimenten plaatselijk en tijdelijk af met erosiefasen (cf. hellingsafzettingen bij de beschrijving van het profieltype), wat resulteerde in een

⁴ De Moor G., 1997. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt, Gent.

⁵ De Moor G., 1997. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt, Gent.

residuele dalopvulling. De grofste sedimenten bevinden zich overwegend aan de basis en bestaan uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand (zwak glauconiethoudend) met talrijke grindelementen en schelpresten. Hier bovenop bevinden zich lichtere sedimenten, gevormd door middelmatig fijn zand met laminae middelmatig zand waarin vorstwiggen en cryoturbaties aanwezig zijn. Concreet voor het onderzoeksgebied betekent het symbool F1 een successie van Weichseliaan fluvioperiglaciale zanden op Weichseliaan fluvioperiglaciale lemen.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens van de quartair geologische profieltypekaart overeen komen met deze van de quartair geologische kaart, maar deze wel wat scherp stellen. De kaart met een grotere schaal toont immers aan dat er geen sprake is van Holocene afzettingen, en al zeker niet van hellingssedimenten. Wel is er sprake van een dik pakket (circa 15-16 meter) sediment van fluviatiele oorsprong.

Hiermee kan de eerste onderzoeksvraag van dit hoofdstuk reeds worden beantwoord:

1. Welke sedimenten bevinden er zich binnen het onderzoeksgebied en hoe zijn deze tot stand gekomen ? Welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?

Er is sprake van zandige tot zandlemige sedimenten die gevormd zijn door verwilderder rivieren, in dit geval de latere Mandel en de Leie, die onder periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd (Vroeg- en Midden-Weichseliaan) actief waren. De huidige loop van de Mandel bevindt zich vlakbij het huidige onderzoeksgebied. Wanneer men voorbeelden als het verwilderde rivierensysteem van de Mackenzie rivier in Canada of de Skeiðarársandur in IJsland neemt, dan is het duidelijk dat een dergelijk rivierensysteem al snel 40 tot 50 kilometer breed kan worden. Dergelijke rivieren zijn (onder glaciale of periglaciale omstandigheden) een groot deel van het jaar bevroren en in de zomermaanden wordt smeltwater met ontzagwekkende hoeveelheden sediment stroomafwaarts vervoerd. Dit creëert een onbewoonbaar landschap, waarbij de mens naar de hogere oevers trekt om zich te vestigen. Dit betekent dat er in onderzoeksgebieden met sedimenten die voorheen in dergelijke omstandigheden zijn gevormd, er geen specifieke verwachting is voor het aantreffen van steentijdartefactensites uit het Paleolithicum, noch uit het Mesolithicum:

- In dergelijke omstandigheden is enkel bewoning mogelijk op hoger gelegen plaatsen in het landschap, zoals stuifduinen, stuwwallen (in Nederland), tertiaire heuvels, dekzandruggen, enzovoort, dit ten tijde van warmere periodes (de zogenaamde interstadialen);
- Daarenboven zijn de bewaringsomstandigheden niet gunstig: er is immers geen sprake van Pleistocene noch Holocene afdekkende sedimenten. Ten eerste is het Pleistocene pakket verspoeld geraakt door een wirwar van

waterstroompjes in de uitgebreide watervlakte tijdens de ijstijd en ten tweede bevinden de antropogene lagen zich onmiddellijk op de Pleistocene sequentie. Voor Mesolithische sites zou dit betekenen dat deze rechtstreeks aan of zeer ondiep ten opzichte van het huidige maaiveld aanwezig zouden moeten zijn, dit kan enkel wanneer de data uit de bodemkaart duidt op bos- of heiderelicten, waarbij de menselijke ingrepen beperkt zijn.

1.3 Bodemkundige situering

1.3.1 Bodemkaart van België

De menselijke activiteiten hebben zich sinds jaar en dag toegespitst op landbouw en veeteelt en in die optiek zijn de bodems in België -voornamelijk- geïnterpreteerd naar de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden. Bij de beschrijving⁶ van de bodem wordt er in de bodemkunde in België en Nederland gebruik gemaakt van het A/B/C-horizontensysteem. Elke horizont is een apart en duidelijk te onderscheiden laag in de bodem.

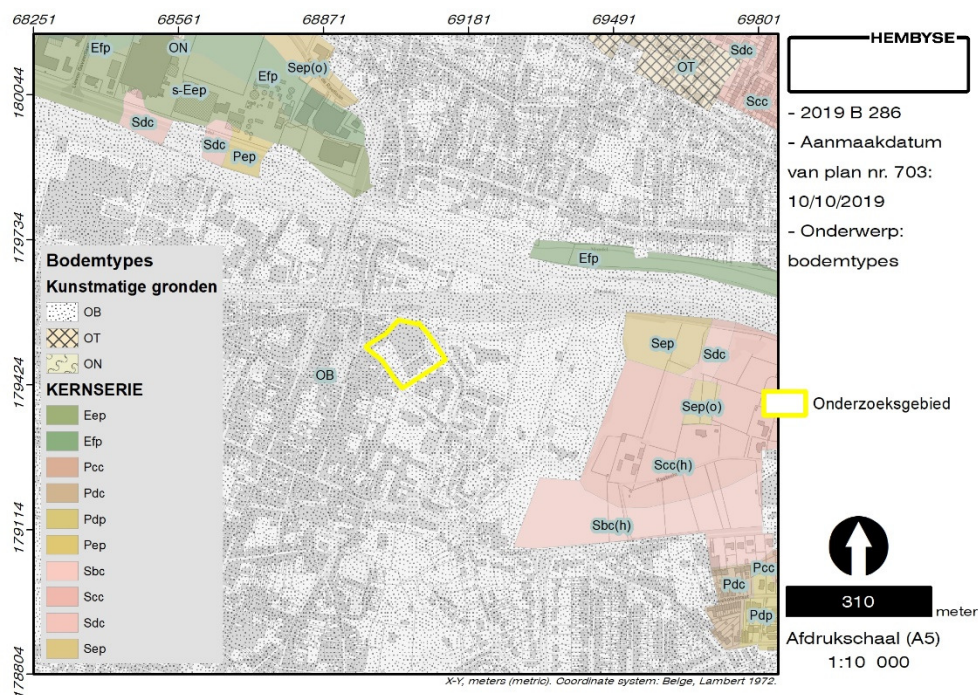
- De O-horizont bevindt zich boven de A-horizont. Hij bestaat uit strooisel: dode maar nog onverteerde plantenresten. Dit is anders dan humus, dat bestaat uit grotendeels verteerde, niet meer herkenbare plantenresten. De strooisellaag komt vaak voor in bossen.
- De A-horizont is het organische of humeuze bovenste deel van de bodem. Humus is de organische rest van dode planten. Dit verrijkt de bodem met organische stoffen die als voedingsstoffen voor allerlei organismen dienen.
- De E-horizont vormt zich tussen de A en de B-horizont. Het staat voor “eluvatie” (uit het Latijn; betekent uitwassen), oftewel uitspoeling. Pas na langdurige uitspoeling zal de bovenliggende horizont zo verarmd zijn dat hij te herkennen is als een vaalgrijze uitspoelingslaag. Het moedermateriaal is volledig gebleekt in de E-horizont en is goed herkenbaar in een zogenaamde “podzolbodem”.
- De B-horizont is de inspoelingslaag. Dit is de horizont die als opvangkamer dient van stoffen die eerder zijn opgelost en hier weer neerslaan. Inspoeling vindt plaats als regenwater de opgeloste stoffen uit hogere lagen transporteert naar een lagere gelegen laag. Dit kunnen organische humusbestanddelen zijn, maar ook ijzer. Een stijgende beweging van opgeloste stoffen is ook mogelijk, bijvoorbeeld bij uitdroging van de bodem.
- De C-horizont is de onderste laag en vormt het originele moedermateriaal waarin de bodem zich ontwikkeld heeft. Hiervoor worden de termen “moederbodem”, “onverstoord moedermateriaal” “onverweerd moedermateriaal” en (vulg.) “de vaste bodem” door elkaar gebruikt. In de Vlaamse archeologie wordt de term “moederbodem” nog veel gebruikt, in dit dossier wordt de term “onverweerd moedermateriaal” gebruikt. Deze horizont kenmerkt zich doordat de bodemvorming nog niet tot deze diepte is doorgedrongen. De C-horizont kan bestaan uit veen, zand, leem, silt of klei.
- Er kunnen in de bodemkunde toevoegingen zijn, een kleine letter achter de hoofdletter. De combinatie Bh bijvoorbeeld betekent dat de inspoelingslaag

⁶Ontleend aan www.geologievannederland.nl.

is verrijkt met humus. Bs betekent dat er ijzer- en/of aluminiumoxide zijn ingespoeld.

- In sommige gevallen raken bodems begraven onder stuifzanden of andere sedimenten. Vaak vindt er in het sediment nieuwe bodemvorming plaats. De oude bodemvorming is dan niet meer actief. In dat geval spreken we van “paleo-bodems”.

Het volledige huidige onderzoeksgebied wordt op de bodemkaart van België gekarteerd als bodemtype OB, wat neerkomt op bebouwde gebieden.

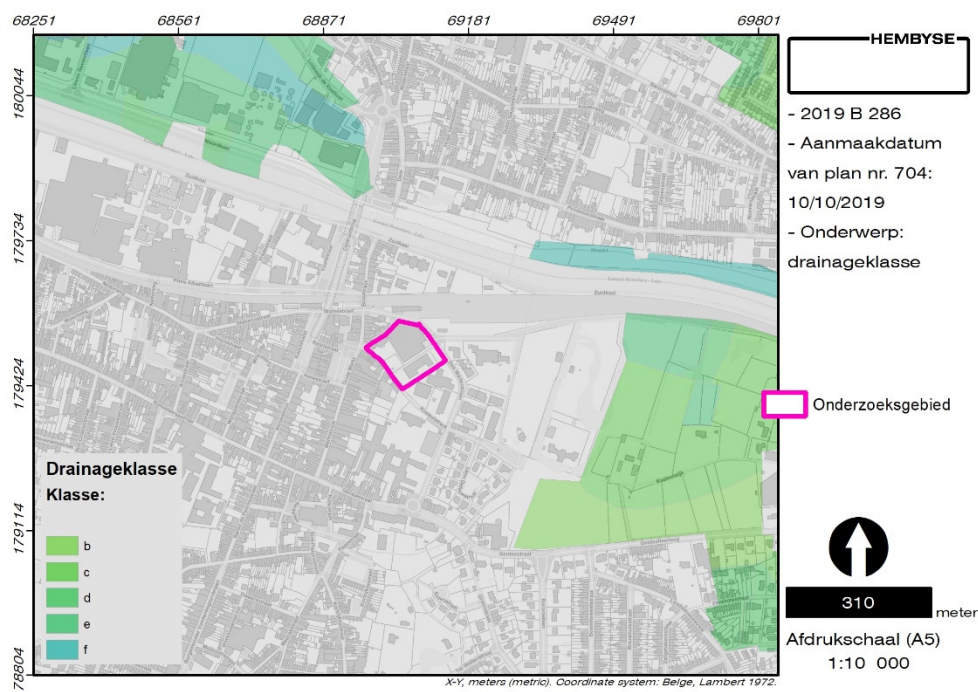

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.

De omliggende gebieden staan gekarteerd als variaties op bodemseries S, P, L en E. De aanwezigheid van deze bodemtypes wordt verklaard door de topografische situering: de zandige hoogtes worden in hoofdzaak gekenmerkt door een bodem van lemig zand (S) en zandleem (P); terwijl de lager gelegen alluviale gronden eerder gekenmerkt worden door een zandlemige (L) tot kleiige (E) bodem. Gezien de landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied kan men dus een eerder natte lemige tot kleiige bodem verwachten. Dit weerspiegelt zich in de drainageklassen van de bodem.

1.3.2 Drainageklasse

Een aanvullende dataset die uit de bodemkaart kan worden gegenereerd, is een kaart van de drainageklassen binnen het onderzoeksgebied. Samen met de bodemsamenstelling geeft dit een beeld van de infiltratiegevoeligheid van de bodem (waar het infiltreren van hemelwater-verzamelaan voor regen, sneeuw en hagel- wel of niet mogelijk is). De infiltratiegevoeligheid heeft een grote impact op de bodemvorming, maar ook op de menselijke waarneming van de bruikbaarheid van de bodem. In mensentaal betekent dit dat de kaart aangeeft welke bodems (te) nat en welke (te) droog zijn. Op bodems die slecht infiltreren, zijn menselijke activiteiten doorgaans moeilijker, of laten deze weinig archeologische sporen na (behalve in uitzonderlijke gevallen).

Figuur 6. Aanduiding van de drainageklasse binnen het onderzoeksgebied.

Aangezien het onderzoeksgebied zich binnen een bebouwde zone bevindt, is er geen informatie voorhanden met betrekking tot de waterhuishouding. Wel kan op basis van de omliggende percelen en de landschappelijke ligging ten opzichte van de vallei van de Mandel en de Leie gesteld worden dat de lager gelegen gebieden nabij de verschillende rivieren gekenmerkt worden door drainageklasse d of e-f, wat neerkomt op natte, matig gleyige tot zeer nat, zeer sterk gleyige bodems met een reductiehorizont. De hoger gelegen gronden worden gekarteerd als drainageklasse b of c, wat neerkomt op (vrij) droge, zwak tot niet gleyige bodems. Binnen het onderzoeksgebied kan aldus een natte, en dus meer gleyige bodem verwacht worden.

Op basis van boringen die in het verleden in de nabijheid gezet zijn, kan nagegaan worden of de hier vooropgestelde verwachting klopt, dan wel moet bijgesteld worden.

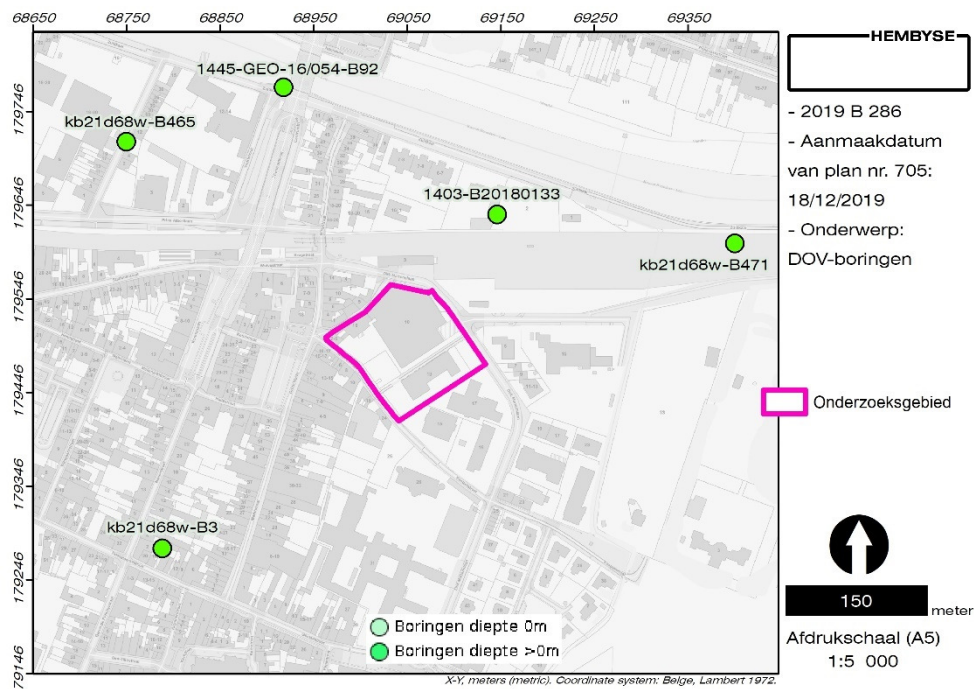
1.3.3 Referentieprofielen (DOV)

Aangezien het onderzoeksgebied zich binnen een stadskern bevindt en er sprake is van sterk antropogeen beïnvloede bodems, zijn geen referentieprofielen opgenomen in de Databank Ondergrond Vlaanderen.

1.4 Controle van de data: boringen

1.4.1 Gekende boringen in de DOV⁷

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn reeds enkele boringen uitgevoerd, zij het niet met archeologische doeleinden in gedachten. Het zijn eerder sonderingen voor het bepalen van draagkracht of samendrukbaarheid.

Figuur 7. Situering van de DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.

Er bevinden zich slechts drie gekarteerde boringen en/of sonderingen in de onmiddellijke nabijheid van het onderzoeksgebied die enige informatie met betrekking tot de te verwachten bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied kunnen opleveren. Twee boringen bieden immers geen beschrijving van het opgeboorde sediment en bieden dus geen aanvullende informatie. Het betreft boring met code kb21d68w-B3 ten zuidwesten van het onderzoeksgebied enerzijds en boring met code kb21d68w-B465 ten noordwesten anderzijds.

De overige boringen maken alle melding van een pakket geroerde grond met een dikte van minimaal 1,40 meter en maximaal 2,50 meter. Hieronder bevinden zich de quartaire sedimenten die zich kenmerken door een grof facies van fluviatile oorsprong, daterend in het Weichseliaan. Op een diepte van ongeveer circa 16,50 meter onder het maaiveld worden tot slot de tertiaire sedimenten aangeboord.

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens uit de DOV-boringen nauwelijks aanvullende informatie aanleveren met betrekking tot de te verwachten

⁷ www.dov.be

bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied, maar dat ze wel overeenkomen met de dataset die verkregen werd uit de tertiair en quartair geologische kaarten, waardoor de werkelijkheid alsnog overeen lijkt te komen met de theoretische benadering. Bijgevolg kan besloten worden dat er sprake is van enkele meters zandige sedimenten die sterk onderhevig zijn (geweest) aan menselijke ingrepen, zoals de bodemkaart reeds aangaf. In welke mate dit met de realiteit overeenkomt en tot welke diepte de natuurlijke bodemopbouw eventueel verstoord is, kan middels controleboringen en sonderingen binnen het onderzoeksgebied onderzocht worden.

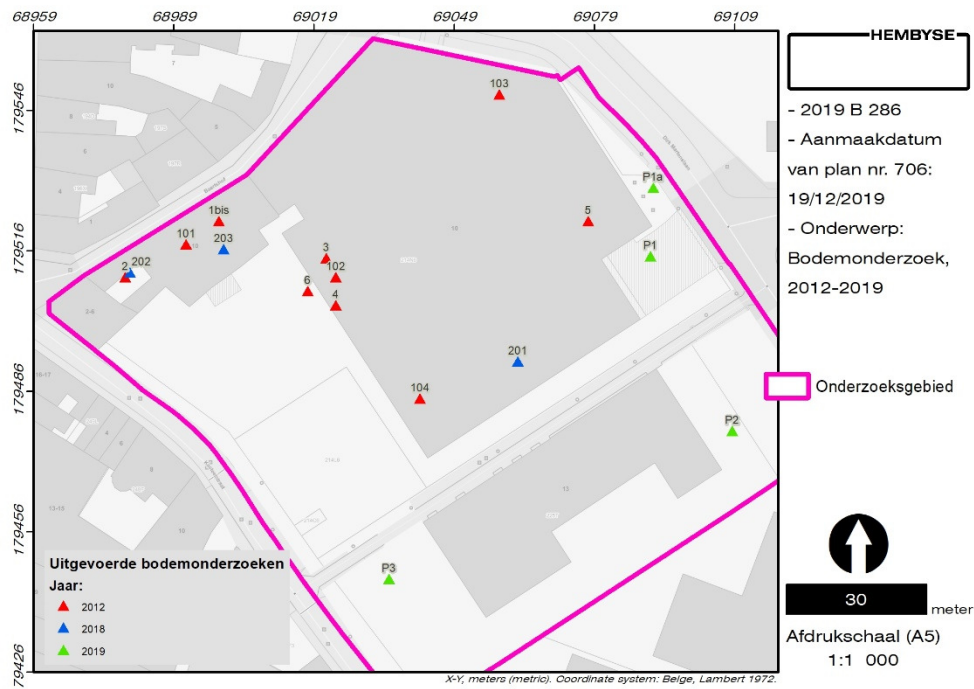
1.4.2 Controleboringen

Niet van toepassing.

Het volledige onderzoeksgebied bestaat uit verharding en bebouwing. Bijgevolg was het niet mogelijk controleboringen uit te voeren. Bovendien is er reeds een oriënterend bodemonderzoek uitgevoerd.

1.4.3 Oriënterend bodemonderzoek

De bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied kan echter wél meer in detail bekeken worden dankzij de gegevens die voorhanden zijn uit de verschillende bodemonderzoeken die reeds werden uitgevoerd. In het kader van een overdracht van gronden werd reeds in 2012 een oriënterend bodemonderzoek opgemaakt. Enkele jaren later -in 2018- werd een nieuw oriënterend bodemonderzoek opgemaakt, aangezien de data als verouderd beschouwd werden (er wordt uitgegaan dat een nieuw bodemonderzoek noodzakelijk is indien het vorige méér dan één jaar geleden werd opgesteld). Aanvullend werd in juli 2019 een grondmechanisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten van deze onderzoeken worden hieronder gebundeld en kort besproken. Voor het volledige verslag van deze onderzoeken wordt verwezen naar de bijlagen.

Figuur 8. Situering van de sonderingen binnen het onderzoeksgebied.

In 2012⁸ werden binnen het onderzoeksgebied 10 sonderingen geplaatst. Deze bevinden zich integraal in de zone van de voormalige drukkerij. Tijdens deze boringen werd vastgesteld dat de bovenste lagen van het onderzoeksgebied een grote hoeveelheid puin bevatten. Deze puinlagen reiken tot minimaal 100cm onder het maaiveld, en maximaal tot zelfs 250cm onder het maaiveld. Enkel ter hoogte van B3-1 werd dit puin “slechts” tot op een diepte van 50cm onder het maaiveld aangetroffen. Daarbij moet echter wel vermeld worden dat onder deze puinlaag sprake is van een vervuiling met diesel, tot op een diepte van 130cm onder het maaiveld. De natuurlijke bodemopbouw kenmerkte zich als een grijs tot bruin weinig zandhoudende leem.

In het kader van het oriënterend bodemonderzoek in 2018⁹ werden drie bijkomende sonderingen geplaatst, eveneens enkel in de zone van de voormalige drukkerij. De sonderingen bevestigen de resultaten van het oudere bodemonderzoek. Er is sprake van een puinhoudend pakket tot op een minimale diepte van 80cm onder het maaiveld. Wél wordt de natuurlijke bodem hier omschreven als uiterst zandige leem.

Tot slot werden in 2019¹⁰ opnieuw enkele bijkomende sonderingen geplaatst: hierbij werden in totaal vier sonderingen uitgevoerd, waarvan er zich twee binnen de zone van de voormalige drukkerij bevinden en twee ter hoogte van het gebouw van de stadsdiensten in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied. Enerzijds bevestigen deze opnieuw de reeds gekende resultaten; anderzijds bieden zij ook

⁸ Craenen H., 2012. Oriënterend bodemonderzoek Drukkerij Strobbe, Geosan, Izegem.

⁹ Vandelanoot A., 2018. Oriënterend bodemonderzoek Drukkerij Strobbe, Geosan, Izegem.

¹⁰ Van Geert Y., 2019. Verslag grondmechanisch onderzoek, 2019-01614 – Strobbe Izegem, Conceptrapport, Geosonda, Brussel.

bijkomende resultaten aangaande het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied, waar een zelfde bodemverstoring geattesteerd werd. Ook hier is immers sprake van een puinhoudende laag tot op een diepte van 70cm onder het maaiveld.

Bijgevolg kan geconcludeerd worden dat het onderzoeksgebied inderdaad gekenmerkt wordt door een (zandige) leembodem die onderhevig is geweest aan antropogene ingrepen. Deze hebben een dermate negatieve impact op de natuurlijke bodemopbouw, aangezien sprake is tot een verstoring van minimaal 70cm, hoewel deze in de meeste zones oploopt tot minimaal 100cm. Wat de impact hiervan is op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed wordt onderzocht aan de hand van de historische situering van het projectgebied.

2 Tussentijds besluit

De geologische en bodemkundige data geven duidelijke aanwijzingen voor de situatie van het onderzoeksgebied in de twee laatste geologische tijdvakken, namelijk het Laat-Pleistoceen en het Holoceen.

- Laat-Pleistoceen: in deze arctische condities bevindt het onderzoeksgebied zich binnen het breed vertakt meanderend rivieren- en bekennetwerk van de Leie en de Mandel, waarin bewoning en menselijke activiteiten niet mogelijk zijn. In deze omgeving is er een voortdurende alluviale afzetting en erosie van zandige, lemige en siltige sedimenten, afgewisseld met eolische sedimenten, ontstaan door polaire winden. De archeologische verwachting voor deze periode is dan ook zeer laag.
- Holoceen: er treedt een opwarming en een vernatting van het gebied op. Dit betekent enerzijds dat de Leie en de Mandel een meer stabiele loop krijgen, waardoor de oevers bewoonbaar zijn, maar anderzijds dat de grondwatertafel hoger komt te liggen en dat grote gebieden weliswaar in een alluviale vlakte komen te liggen, waardoor deze slechts seizoenaal bruikbaar zijn. Uit de bodemkundige data blijkt dat er in het Holoceen geen nieuwe eolische of alluviale afzettingen in het gebied hebben plaatsgevonden, waardoor de Laat-Pleistocene sedimenten aan de oppervlakte liggen. Uit de sonderingen blijkt echter dat deze sedimenten echter tot op vrij grote diepte verstoord zijn. Dit betekent dat sporen van menselijke activiteiten dus vernield zijn. Naar een archeologische verwachting toe betekent dit dat er geen kans is op het aantreffen van steentijdartefactsites uit het Holoceen en dat de kans op het aantreffen van sporensites eveneens drastisch verkleind is.

De aard van de verstoring zal nader worden onderzocht in het assessment van de historische en archeologische data voor het onderzoeksgebied, waarna een inschatting gemaakt kan worden in welke mate deze verstoringen een nefaste invloed hebben gehad op het eventueel aanwezige bodemarchief.

Algemeen kan worden besloten dat:

- **Er geen afgedekte paleo-horizonten binnen het projectgebied aanwezig zijn: de antropogene horizonten liggen immers rechtstreeks op de Pleistocene sedimenten. Er zijn bijgevolg geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van steentijdartefactsites (Pleistoceen en/of Holoceen).**
- **Er sprake is van een aanzienlijke antropogene verstoring van de natuurlijke bodemopbouw binnen het volledige projectgebied, waardoor de kans op het aantreffen van sporensites bepaald wordt door de juiste aard van deze antropogene verstoring.**

3 Bibliografie voor deel 7

Naslagwerken

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Craenen H., 2012. *Oriënterend bodemonderzoek Drukkerij Strobbe*, Geosan, Izegem.

De Moor G., 1997. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt*, Gent.

Matthijs J., 2002. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 27-28-36, Proven-leper-Ploegsteert*, Geological Service Company bvba.

Sys C., 1973. *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Anzegem 84W*, Centrum voor Bodemkartering, Brussel.

Vandelannoote A., 2018. *Oriënterend bodemonderzoek Drukkerij Strobbe*, Geosan, Izegem.

Van Geert Y., 2019. *Verslag grondmechanisch onderzoek, 2019-01614 – Strobbe Izegem, Conceptrapport*, Geosonda, Brussel.

19

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

VMM, 2008. *Grondwater in Vlaanderen: het Centraal Vlaams Systeem*, Vlaamse Milieumaatschappij, Aalst.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

www.geologievannederland.nl

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 7

Figuur 1. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied.	3
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).	4
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).	6
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000). Onder: een kilometersbreed verwilderd rivierensysteem.	7
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.	11
Figuur 6. Aanduiding van de drainageklasse binnen het onderzoeksgebied.	12
Figuur 7. Situering van de DOV-boringen ten opzichte van het onderzoeksgebied.	14
Figuur 8. Situering van de sonderingen binnen het onderzoeksgebied.	16

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

8

Assessment van historische data

INHOUDSOPGAVE

1	Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving	2
1.1	Algemene historische situering.....	2
1.2	Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's.....	7
1.2.1	Atlas van Ferraris (1777)	7
1.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	9
1.2.3	Vandermaelen kaarten (1846-1854).....	10
1.2.3.1	Popp-kaarten (1830 – 1842)	11
1.2.4	Topografische kaart NGI, 1873.....	12
1.2.5	Topografische kaart NGI, 1904.....	13
1.2.6	Topografische kaart NGI, 1939.....	15
1.2.7	Luchtfoto dd. 17 april 1952.....	17
1.2.8	Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)	18
1.2.9	Orthofoto uit 1971	19
1.2.10	Orthofoto uit 1969-1979	20
1.2.11	Orthofoto uit 1990.....	21
1.2.12	Orthofoto uit 2000-2003	22
1.2.13	Orthofoto uit 2018.....	23
2	Tussentijds besluit.....	24
3	Bibliografie voor deel 8.....	25
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 8.....	27

1 Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving

1.1 Algemene historische situering

Het onderzoeksgebied bevindt zich heden op het grondgebied van de stad Izegem. Izegem bestaat echter uit drie gefusioneerde gemeenten, namelijk Emelgem, Kachtem en Izegem zelf. De Mandel vormt de historische grens met de fusiegemeenten.

Izegem heeft een relatief lange geschiedenis die ten minste teruggaat tot de vroege Middeleeuwen. De naam van de stad zou afkomstig zijn van de Germaanse woordstammen “isinga” en “haim”.¹ Het suffix zou zo veel betekenen als “nederzetting, hof” en “isinga” zou dan weer verwijzen naar “de lieden van Iso”. Er wordt echter nergens gespecificeerd wie deze lieden van Iso zouden moeten zijn. Er lijkt nergens een duidelijke attestatie van “Iso” of de “lieden van Iso” te zijn. Er wordt althans nergens een verwijzing voor geboden. Het is overigens vreemd dat het toponiem niet wordt opgedeeld in “is” + “ingahem”, gebaseerd op de Frankische suffixen “-ingahem, -ingem”.² Aangezien de oudste vermelding “Isinchehem” (1066) is, kan een verklaring voor “is” of “ise” misschien worden gezocht in een natuurelement, namelijk het Middelnederlandse woord “ise”, wat “ijs” betekent. “Ise” + “ingahem” zou dan kunnen wijzen op een “nederzetting nabij het ijs”. Gelet op de aanwezigheid van de Mandelvallei ten noorden van de stad verwijst “Ise” misschien -net als met de rivier de IJzer (“ysera”) naar de Mandel zelf. De naam van de rivier de Mandel komt dan weer vanaf de 8^e eeuw voor als “Mandra”.³

Deze toponymische gegevens wijzen er dus op dat reeds vanaf de Karolingische periode bewoning in het gebied was. Dit wordt ook bevestigd door de eerste christianisatie van het gebied door Tillo van Solignac⁴, die rond 650 in de regio van Kortrijk actief was om de plaatselijke bevolking voor het christelijke geloof te winnen. Dit betekent dat er in de 7^e eeuw een -mogelijk Karolingische- bevolkingsgroep aanwezig was. In de 12^e eeuw werd te Izegem een houten kerk ter ere van Tillo gewijd. Deze kerk werd later vervangen door een gotisch exemplaar.

¹ http://gtb.inl.nl/IWDB/search?actie=article_content&wdb=VMNW&id=ID31912

² http://www.dbnl.org/tekst/_naa002198101_01/_naa002198101_01_0008.php

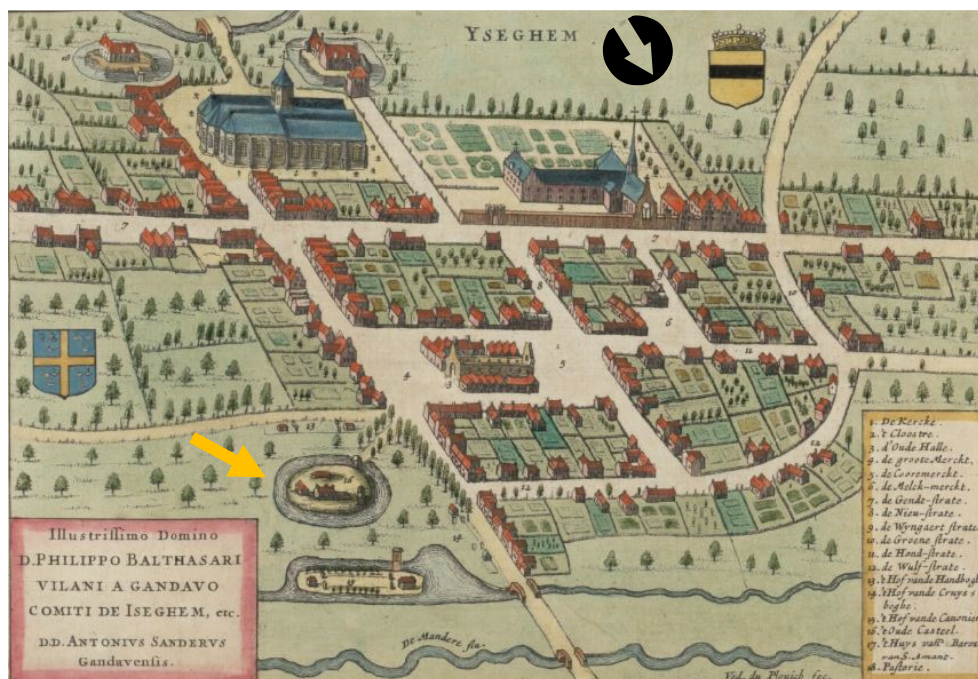
³ <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/query/?find=Mandel&field=lem>

⁴ <http://www.heiligen.net/heiligen/01/07/01-07-0702-tillo.php>

Figuur 1. De zegenende hand van Tillo van Solignac.

In de volle Middeleeuwen was het gebied in handen van de Heren van Iseghem, later de heren van Maldegem en de heren van Heule. Het foncier⁵ bevond zich in het centrum van Izegem, tussen de huidige Kasteelstraat en de Brugstraat. Deze omwalde hoeve wordt weergegeven in de Flandria Illustrata van Sanderus (1641) als “ ’t Oud Casteel”, ten zuiden van de Mandelrivier. Ten zuiden van dit domein, langsheen de huidige Kasteelstraat, wordt “ ’t Hof vande Handboghe” weergegeven; ten noordwesten “ ’t Hof vande Cruysboghe” en ten noorden, tussen het domein en de Mandel, op een eilandje in een parallel lopende rivier, “ ’t Hof vande Canonniërs”.

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op een afbeelding van Izegem in de Flandria Illustrata van Antonius Sanderus⁶ uit 1641.

⁵ Het gedeelte van de heerlijkheid dat bewoond en ontgonnen werd door de heer zelf.

⁶ <https://lib.ugent.be/>

Reeds vanaf de 14^e eeuw is de Mandel de slagader van Izegem: Gwijde, de Graaf van Vlaanderen, laat de rivier verbreden en de bruggen verhogen om de linnenindustrie ademruimte te geven. Op het grondgebied van Izegem zijn vier blekerijen gekend, die zich veelal rondom de Pastoriebeek bevinden. De linnenindustrie krijgt voet aan de grond en tot in de 19^e eeuw probeert de linnen- en vlasindustrie in Izegem zich staande te houden. Het grootste deel van de bevolking is in deze industrie tewerkgesteld. In 1830 klappt de linnenindustrie in elkaar, maar in combinatie met de borstel-, hoeden- en schoenennijverheid blijft Izegem een centrum voor ambacht en nijverheid. Een belangrijke stimulans voor de borstelindustrie was dan ook de aanleg van de spoorlijn tussen Brugge en Kortrijk in 1847, waarlangs hout werd aangevoerd. Aan het einde van de 19^e eeuw wordt ook het kanaal Roeselare-Leie gegraven, dat de Mandel als slagader voor de economie vervangt. Men kan stellen dat in deze fase van de geschiedenis van Izegem de grootste veranderingen hebben plaatsgevonden. De 19^e en 20^e eeuw gingen tevens gepaard met grote infrastructuurwerken om de groeiende industrie in het “Mandeldal” ademruimte te geven.⁷

Figuur 3. Postkaart uit 1918 waarop de naartstige activiteiten op en langs het kanaal zijn weergegeven.

Aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw, de zogenaamde Belle Epoque, was Izegem nog steeds een rustig nijverheidsstadje, maar bij het begin van de Eerste Wereldoorlog zou ook dit stadje door de maalstroom van de oorlog worden geraakt. In 1914 is het kanaal immers het toneel van gevechten tussen

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Izegem [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/14453> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

Duitse en Franse eenheden.⁸ De Duitse eenheden rukken over Izegem op richting Roeselare, waar terugtrekkende Franse eenheden zich hebben verschanst. Zij proberen tijd te winnen en beschieten de Duitsers met artillerie en geweervuur. De Duitsers grijpen dit aan als excuus om zich beestachtig uit te leven op de kwetsbare burgerbevolking en slaan aan het plunderen en het moorden. Deze 19^e augustus 1914 staat in de streek bekend als “Schuwe Maandag”.⁹ De Duitse troepen hebben de zuidelijke kaai bezet, de Fransen de noordelijke. Izegem doorstond daarna de moeilijke jaren van Duitse bezetting en leefde in de schaduw van de zware gevechten die aan de Ieperboog (minder dan 10 kilometer ver, nvdr.) werden uitgevochten.

In 1918 werd de bewegingsoorlog hervat en op 16 oktober 1918 trokken de Duitse troepen zich door Izegem terug, een spoor van vernieling achterlatend. Op 17 oktober werd er in Ingelmunster nog zwaar gevochten en werd er nog gevraagd op de Geallieerde troepen (Fransen en Amerikanen) die ondertussen Izegem hadden bevrijd. Opnieuw betreft het een bewegingsoorlog en blijkt er -wat archeologische resten betreft- weinig kans dat er in het onderzoeksgebied stellingen zijn uitgebouwd.

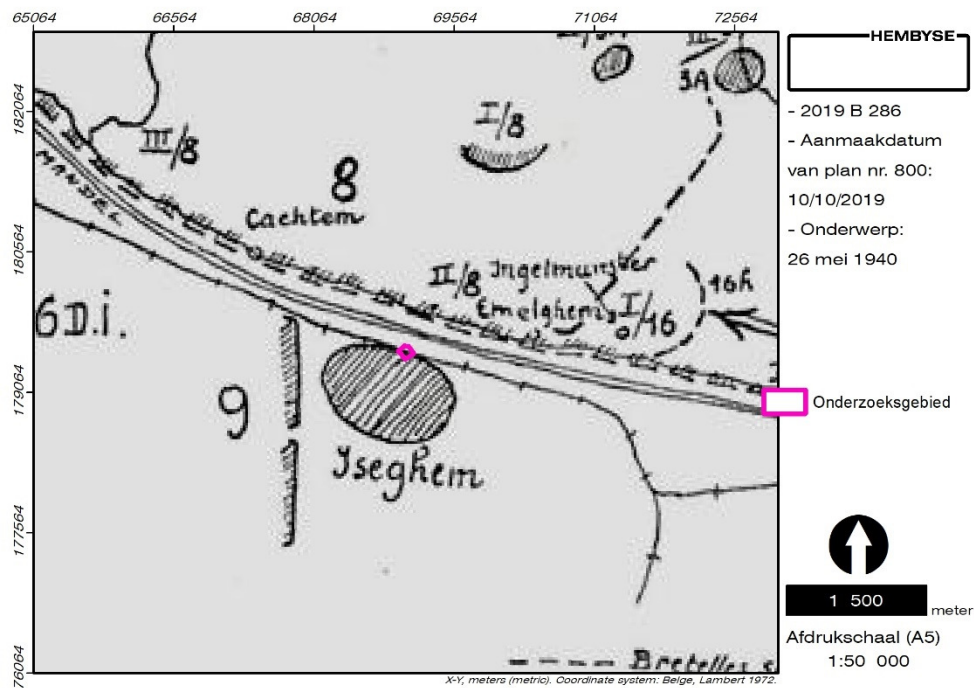
Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de Mandelvallei opnieuw het toneel van zware gevechten, die heden bekend staan als De Slag om de Leie.¹⁰ De Leie en het kanaal Roeselare-Leie werden in de meidagen van 1940, net als andere grote waterwegen in België, op bevel van koning Leopold III als haastige stelling uitgebouwd. Onder invloed van een sluimerend defaitisme in Franse en Belgische rangen en een goed georganiseerd Duits veldleger, werden de Belgische soldaten systematisch uit deze stellingen verdreven. Het verdrijven ging echter niet zonder slag of stoot, integendeel.

⁸ <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/14-18/1.2108801>

⁹ Wydooghe B., s.d.

¹⁰ <http://www.leieslagkuurne.be/de-slag-aan-de-leie-24-28-mei-1940>

Op 24 en 25 mei 1940 betrekken de Belgische troepen stellingen rond de Leie, met het kanaal als een natuurlijke verdediging.

Figuur 4. Schets van de stellingen op 26 mei 1940.

Op 26 mei 1940 stoten de Duitse troepen door deze linie en wordt Izegem door de Duitsers ingenomen, de Belgische troepen trekken zich langs en over het kanaal terug en vervolgen hun terugtocht richting de Belgische kust, waar ze hopen om een volgende stelling te kunnen betrekken. Het loopt echter anders dan in “de vorige oorlog” en het Belgisch leger capituleert op 28 mei 1940, een luttele twee dagen na de zware gevechten aan de Leie, waarbij meer dan 2000 Belgische soldaten sneuvelen. Na opnieuw een moeizame Duitse bezetting worden de inwoners van Izegem in 1944 door Poolse eenheden bevrijd. Alle gevechten en alle doden hebben niks opgeleverd.

Het algemene historische overzicht biedt relatief weinig concrete aanwijzingen voor de archeologische verwachting binnen het huidige onderzoeksgebied. Voor het begrijpen van de geschiedenis van het onderzoeksgebied in de afgelopen 500 jaar is het dus noodzakelijk om historisch kaartenmateriaal te raadplegen.

1.2 Evolutie van het gebied op basis van kaarten en luchtfoto's

Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartenmateriaal onderzocht. Het oudste kaartenmateriaal waarop het onderzoeksgebied herkenbaar gekarteerd is, dateert uit het begin van de 17^e eeuw.

1.2.1 Atlas van Ferraris (1777)

Deze kaart kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd, waarbij alle gebouwen werden ingemeten en de omliggende rivieren, beken, bossen, hagen, ... vrij waarheidsgetrouw werden opgetekend. Wel moet de kanttekening gemaakt worden dat de kaart werd opgesteld met het oog op militaire doeleinden, waardoor die zaken die -op militair vlak- minder interessant waren, bijgevolg minder nauwkeurig werden opgetekend. Deze kaart geeft het landgebruik dan ook gedetailleerd weer. Er is sprake van een kleine verschuiving van het kaartenmateriaal. Niettemin zijn enkele belangrijke elementen duidelijk herkenbaar weergegeven.

Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.¹¹

¹¹ <http://www.geopunt.be/>

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een ruraal gebied ten oosten van de kern van Izegem, meer bepaald op de hoek van de huidige Kasteelstraat en het Baertshof. Dit laatste betreft een klein straatje aan de noordwestelijke grens van het onderzoeksgebied dat teruggaat op een dreef die naar “ ’t Oud Casteel” leidde. De naam “Baertshof” verwijst naar de laatste bewoner van deze voormalige hoeve, met name Jean-Baptiste Baert die overleed in 1831.¹²

De huidige Kasteelstraat¹³ stond vroeger ook gekend onder de benamingen Kasteeldreef en Keunhaagstraat en maakt van oudsher deel uit van de oudste stadskern zoals de kaart van Ferraris aangeeft. Het uitzicht van een dreef wordt hier weergegeven middels de boomaanplantingen aan de zuidzijde van de straat. De dreef leidt naar het kasteeldomein Blauwhuis¹⁴, een voormalige pachthoeve van de heerlijkheid van Schiervelde, één van de belangrijkste Roeselaarse heerlijkheden. Langsheen de dreef bevond zich oorspronkelijk nauwelijks bebouwing. Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als een moerassig gebied, terwijl het zuidelijke deel in grote mate een gebruik kent als landbouwgrond. Ter hoogte van de zuidelijke punt van het onderzoeksgebied worden twee parallel gelegen gebouwen weergegeven die behoren tot een langwerpig perceel waarop eveneens een vijver gelegen is (die buiten het onderzoeksgebied valt). De afzonderlijke percelen worden van elkaar gescheiden middels een bomenrij.

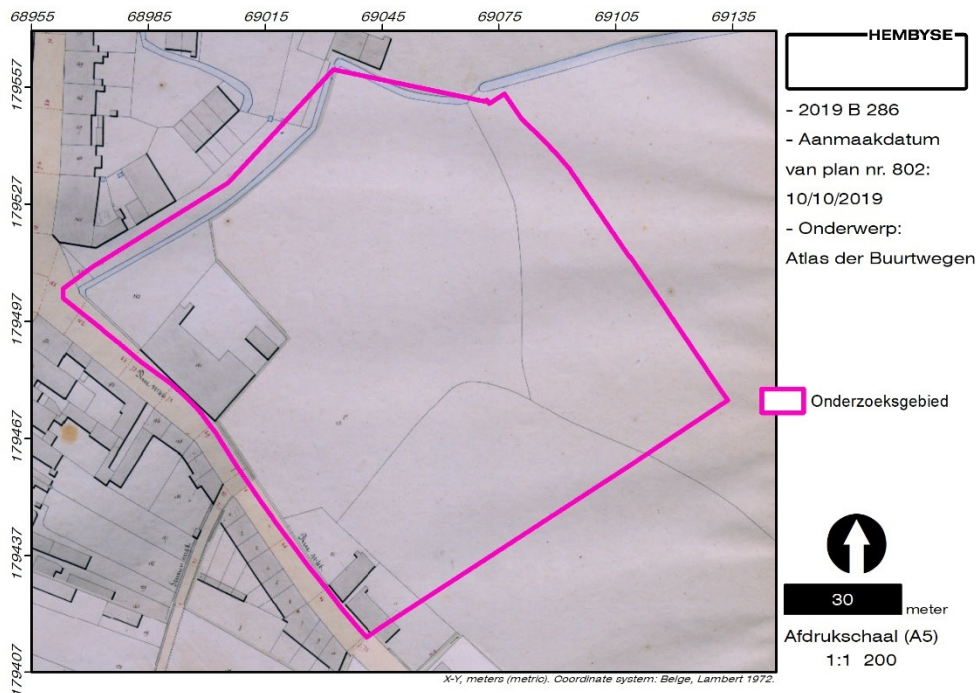
¹² S.n., 2019. Baerthof, waar vroeger het ‘Oud Casteel’ stond, in: *Izine, Stadsbestuur Izegem*.

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Kasteelstraat [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6314> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Kasteeldomein Blauwhuis [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51389> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

1.2.2 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op het kaartenmateriaal van de Atlas der Buurtwegen wordt een heel andere situatie weergegeven. Het onderzoeksgebied wordt weergegeven op de hoek van de “Rue n° 46” (of “Casteel Dreve”) in het zuiden en een naamloze beek in het noordwesten.

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.

Langsheen de Kasteelstraat verschijnt nieuwe bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Het betreft een min of meer langwerpig gebouw met de lange zijde parallel aan de straat georiënteerd en een kleine achterbouw ten noordoosten hiervan. De bebouwing in de meest zuidelijke hoek van het onderzoeksgebied heeft een wijziging ondergaan: er is niet langer sprake van twee parallel gelegen gebouwen maar van twee haaks op elkaar staande gebouwen waarbij het gebouw met de lange zijde langsheen de Kasteelstraat vermoedelijk terug te vinden is op de kaart van Ferraris terwijl het noordelijke gebouw werd afgebroken en vervangen door een nieuwbouw met een haakse oriëntatie. De vijver lijkt verdwenen te zijn. Over het landgebruik van de onbebouwde percelen kunnen op basis van dit kaartenmateriaal geen uitspraken worden gedaan.

1.2.3 Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Op het georefereneerde kaartenmateriaal van Vandermaelen is een verschuiving in noordelijke richting zichtbaar. Niettemin kan met zekerheid gesteld worden dat het uitzicht van het onderzoeksgebied niet gewijzigd is. De twee bebouwde zones langsheen de Kasteelstraat worden immers op ongeveer dezelfde wijze afgebeeld. Ter hoogte van het Baertshof wordt eveneens geen straatje afgebeeld, en evenmin een beekje. Wel wordt de zone tussen het Baertshof en ten zuiden van de huidige Dirk Martenslaan gekarteerd als een moerassig gebied.

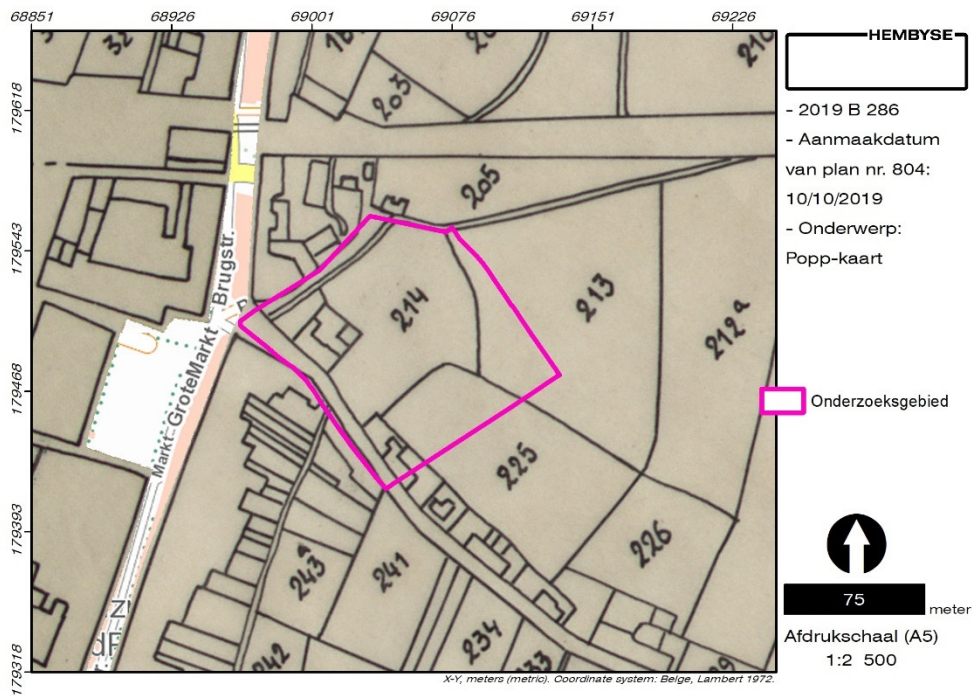

Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen.

Ten noorden van het onderzoeksgebied is de spoorlijn Brugge – Kortrijk zichtbaar, waarvan de aanleg een vrij grote impact had op het uitzicht van het dorp Izegem met onder meer het definitieve verdwijnen van het ‘Oud Casteel’.

1.2.3.1 Popp-kaarten (1830 – 1842)

Circa vijftig jaar na de opmaak van de Atlas van Ferraris verscheen voor onze gewesten een eerste versie van het kadasterplan, waarmee heden nog steeds gewerkt wordt. Deze plannen zijn in het begin van de jaren 1830 opgemaakt en geven dan wel geen beeld van het landgebruik, maar wel van perceelsindelingen en infrastructuur.

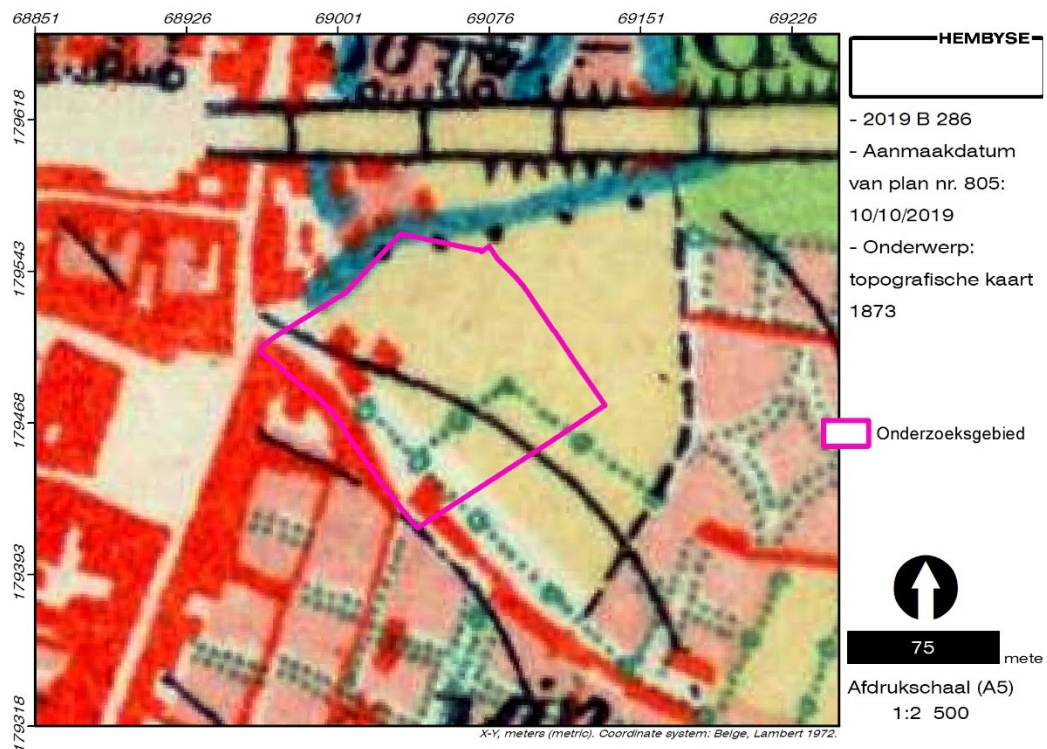

Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp.

Deze kaart geeft exact dezelfde indeling weer als de Atlas der Buurtwegen, maar geeft de toenmalige perceelsnummers aan. Verder wordt dezelfde bebouwing gekarteerd langsheen de Kasteelstraat. Ten westen en ten noorden van het onderzoeksgebied wordt opnieuw de naamloze beek weergegeven.

1.2.4 Topografische kaart NGI, 1873

De topografische kaart van België uit 1873 geeft nagenoeg hetzelfde beeld als de kaart van Popp, met uitzondering van de perceelsindeling. De westelijke percelen werden immers samengevoegd met de noordoostelijke percelen waardoor één groot perceel overblijft. Het zuidoostelijke perceel blijft wel gehandhaafd. Verder zijn zowel dezelfde bebouwing langsheen de Kasteelstraat als de naamloze beek herkenbaar weergegeven. Binnen het onderzoeksgebied is sprake van landbouwgrond.

Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1873.

1.2.5 Topografische kaart NGI, 1904

Aan het begin van de 20^e eeuw is een gewijzigde situatie merkbaar. Allereerst lijkt het zuidelijke deel van de naamloze beek gedempt of overwelfd te zijn aangezien daar opnieuw een straat wordt weergegeven. Het noordelijke deel van de beek blijft zijn natuurlijke uitzicht behouden.

Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1904.

Tevens is sprake van nieuwe bebouwing, met name op de hoek van de Kasteelstraat en het Baertshof enerzijds en verderop langsheen het Baertshof. Het hoekhuis betreft een voormalige notariswoning in eigendom van notaris Ivo Wauthier. Het woonhuis zou dateren uit 1866, hoewel dit niet wordt weergegeven op ouder kaartenmateriaal. In 1904 werd het woonhuis overgekocht en wordt het verbouwd tot winkel-woonhuis. Aldus vestigt het familiebedrijf Drukkerij Strobbe, dat sinds 1890 in de Brugstraat gelegen was, zich in de Kasteelstraat.

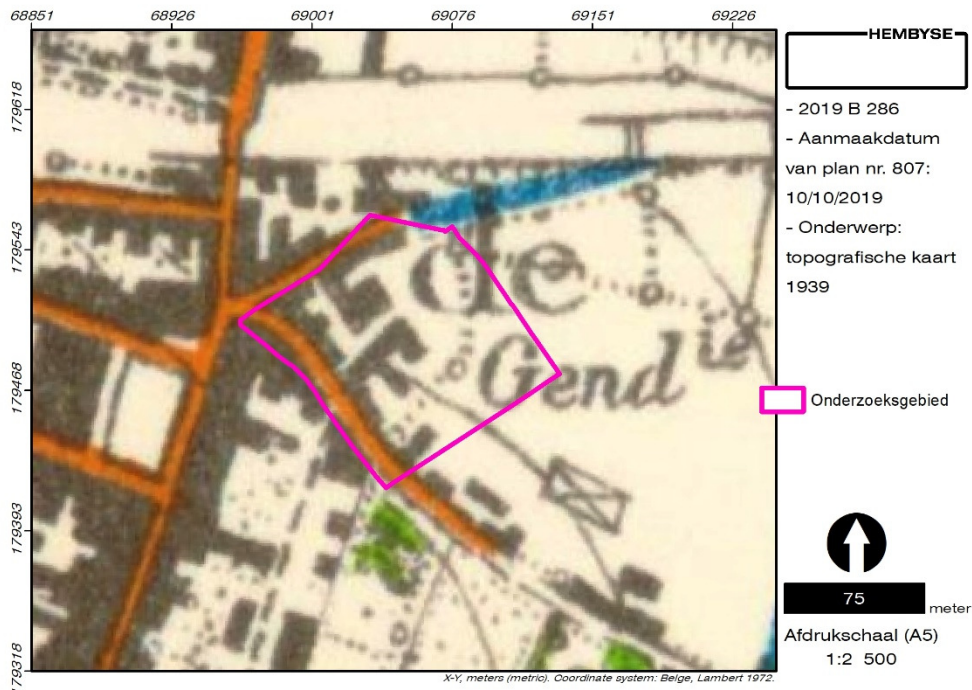
Figuur 11. Zicht op de voormalige notariswoning die heden is ingericht als winkel/woonhuis¹⁵.

In het tuingedeelte wordt een drukkerij gebouwd naar een ontwerp van J. Vercoutere. Op het kaartenmateriaal is sprake van een L-vormig gebouw langsheen het Baertshof, hoewel niet duidelijk is of de omschrijving overeenkomt met wat wordt afgebeeld op het kaartenmateriaal. Aan de Kasteelstraat, ter hoogte van de zuidelijke zijstraat, is eveneens sprake van een nieuw gebouw dat zich haaks op de straat bevindt.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2019: Familiebedrijf Drukkerij Strobbe [online] <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51381> (geraadpleegd op 19 december 2019).

1.2.6 Topografische kaart NGI, 1939

Enkele jaren later volgt een uitbreiding van het bestaande gebouwenbestand: zowel het L-vormige gebouw aan het Baertshof (de drukkerij) als het gebouw net ten zuidoosten hiervan krijgen een aanbouw.

Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.

Het gebouwenbestand langsheen de Kasteelstraat kan vermoedelijk in verband gebracht worden met de voormalige borstelfabriek Deryckere die alhier gevestigd was tot de eerste helft van de 20e eeuw. Dit familiebedrijfje werd geleid door Edouard Deryckere¹⁶ die wordt gezien als één van de grondleggers van de latere Izegemse borstelnijverheid, onder meer door het gebruik van dierenhaar te vervangen door goedkope plantaardige vezels en door het invoeren van stoommachines waarvan zijn neef de productie deed. De snellere productiemethode sloeg aan en op het hoogtepunt van het bedrijf waren maar liefst 100 arbeiders in dienst.¹⁷ Edouard overleed in 1899, waarna het bedrijf werd overgenomen door zijn zonen totdat de gronden werden overgekocht door de familie Strobbe.

¹⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/Edouard_Deryckere

¹⁷ <http://www.tento.be/nl/OKV-artikel/nationaal-borstel-en-schoeiselmuseum-vindingrijk-en-verleidelijk>

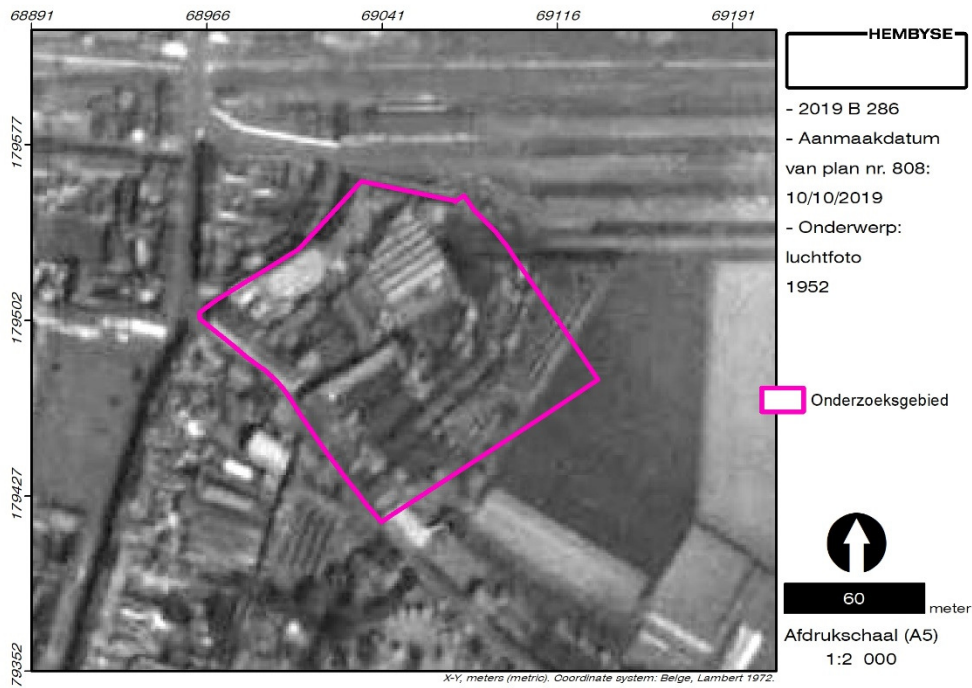

Figuur 13. Edouard Deryckere (link) en detail van de zool van een laars van Leopold I die gemaakt werd door Edouard in 1831 (rechts).

Ten oosten van het onderzoeksgebied verschijnen tevens de eerste gebouwen waarin de politie, de brandweer en het vrederecht gehuisvest zullen worden. Dit wordt ook al als zodanig op het kaartenmateriaal aangegeven als “de Gend(armen)ie”.

1.2.7 Luchtfoto dd. 17 april 1952

De luchtfoto uit april 1952 biedt, ondanks de lage kwaliteit, een uniek zicht op het onderzoeksgebied aan het begin van de jaren '50 van vorige eeuw.

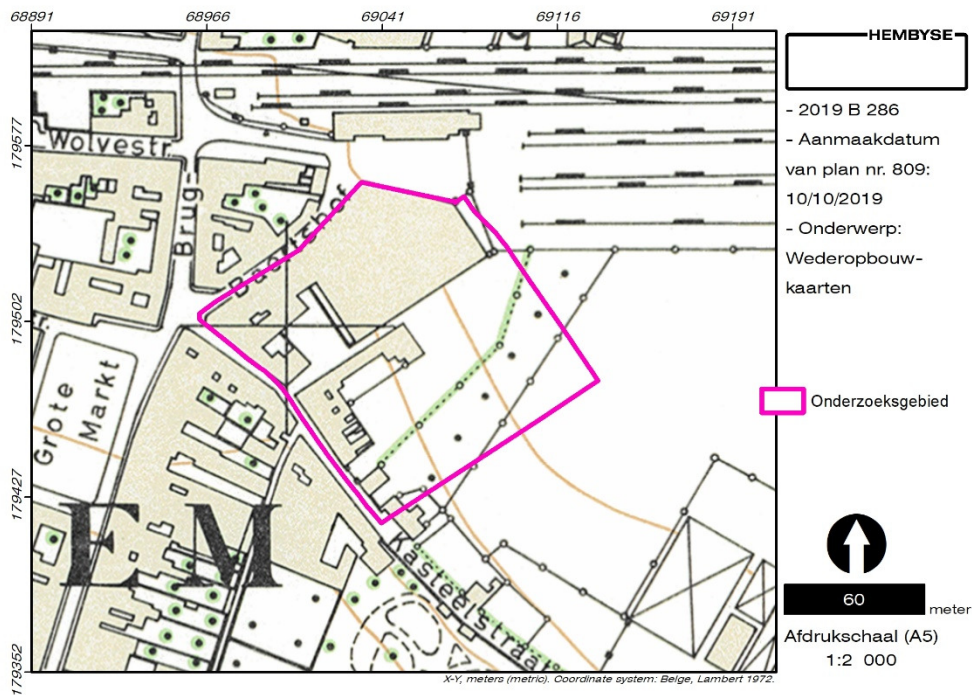
Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit april 1952.

Ter hoogte van het oostelijke deel blijft de situatie ongewijzigd. Er is sprake van bebouwing langs de Kasteelstraat waarbij de gebouwen van de borstelfabriek en de bijhorende werkmanshuisjes in de vorm van een langwerpig gebouw haaks op de straatzijde duidelijk herkenbaar zijn.

Langs het Baertshof is sprake van sloopwerken waarbij nagenoeg alle gebouwen langs de straatzijde, met uitzondering van het hoekhuis, worden afgebroken. In de noordelijke hoek is reeds een loods aanwezig.

1.2.8 Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)

Op de plaats van de gesloopte gebouwen langsheen het Baertshof worden nieuwe gebouwen opgericht. In het noordwesten wordt een langwerpig gebouw met een pindak tegen het hoekhuis aangebouwd. Ten noorden hiervan wordt de bestaande loods uitgebreid in westelijke richting.

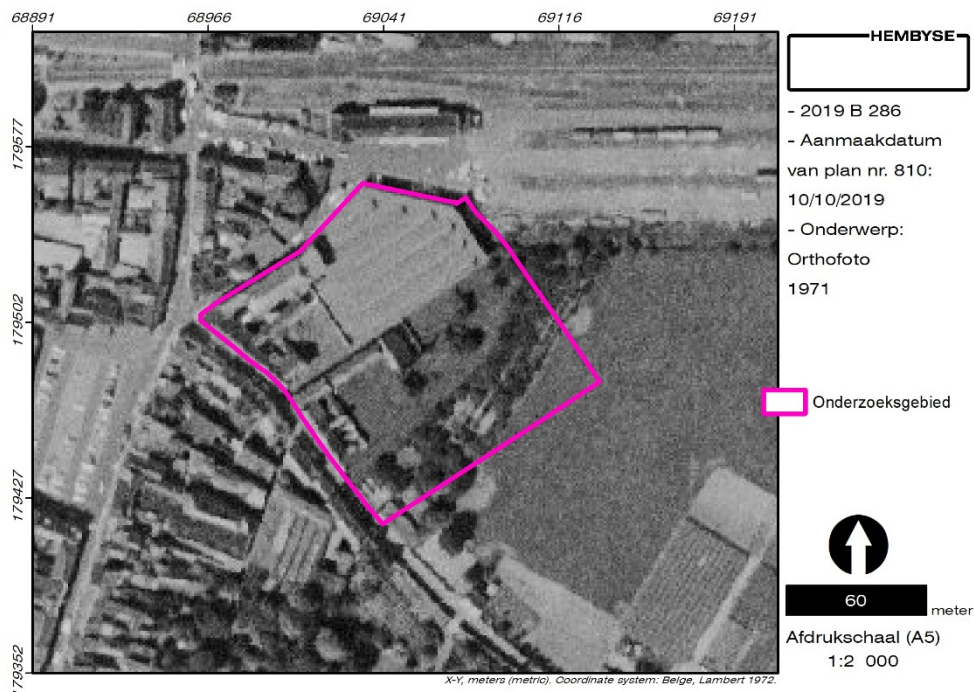

Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaarten van het MOW.¹⁸

¹⁸ <http://www.geopunt.be/>

1.2.9 Orthofoto uit 1971

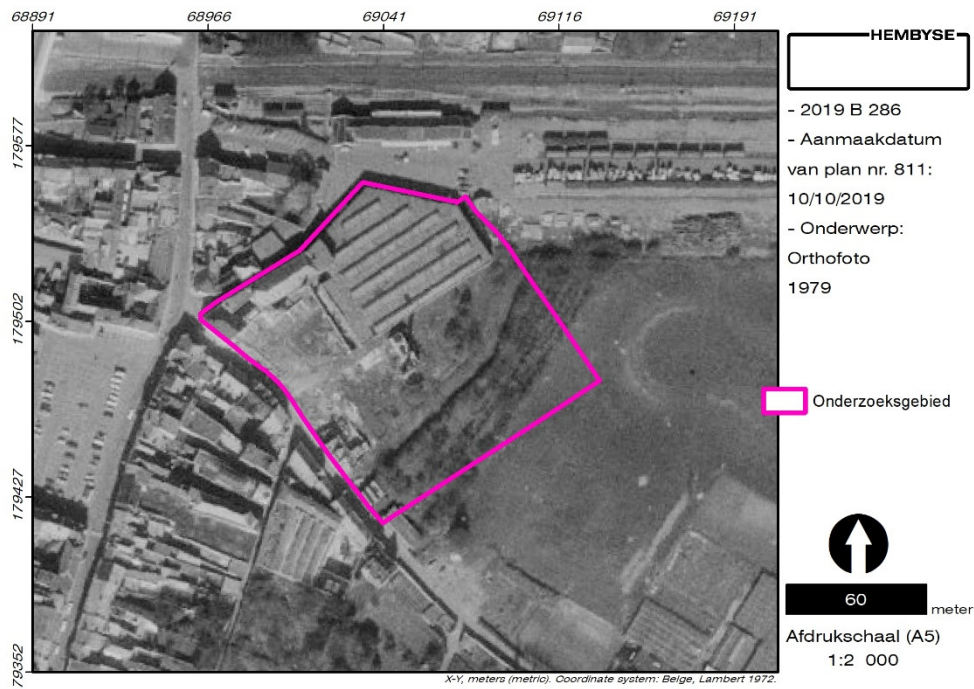
De luchtfoto in grijs tinten van het gebied in 1971 geeft de situatie weer zoals deze kon worden afgelezen uit de topografische kaarten van het MOW.

Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971.

1.2.10 Orthofoto uit 1969-1979

Niet veel later volgt een volgende sloopfase, deze keer betreft het de gebouwen langsheen de Kasteelstraat. Zowel de voormalige borstelfabriek Deryckere en de aanpalende werkmanshuisjes als de gebouwen ten oosten en ten westen hiervan die reeds weergegeven werden op de Atlas der Buurtwegen, worden afgebroken.

Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1969-1979.

De opname dateert van tijdens de sloopwerken, aangezien een deel van de bebouwing nog zichtbaar is: met name een gebouwtje min of meer centraal in het onderzoeksgebied alsook een deel van de bebouwing ten zuidwesten hiervan. Ook de achterliggende groenzone is nog aanwezig.

1.2.11 Orthofoto uit 1990

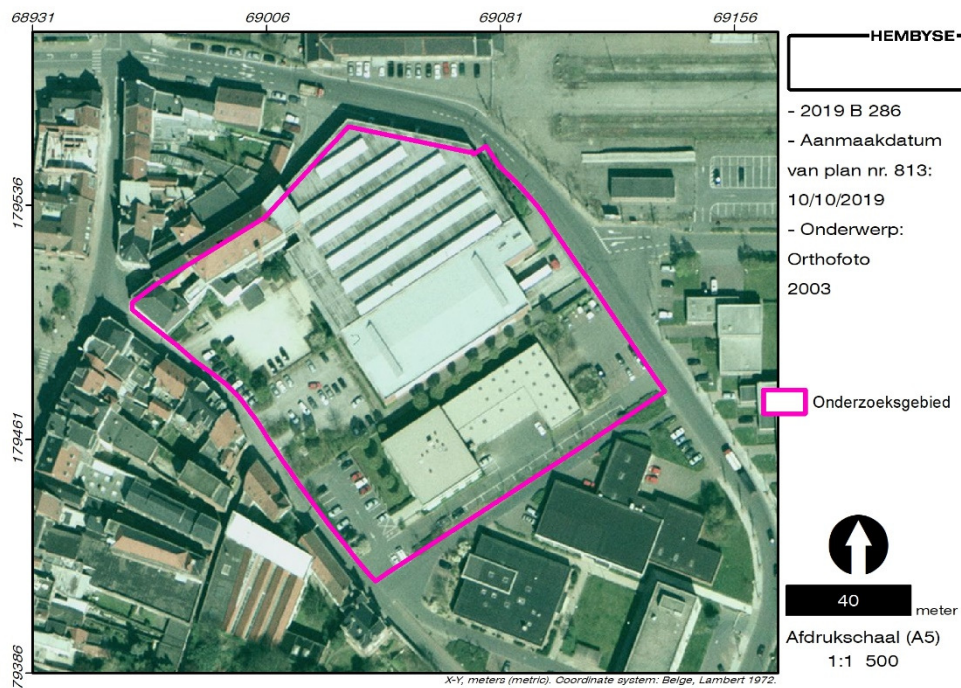
In 1990 is de situatie drastisch veranderd: de oude bebouwing is volledig verdwenen, net als de groenzone op de noordoostelijke grens van het onderzoeksgebied. Tussen het hoekhuis en de bestaande loods werd een parkeerzone aangelegd langs de Kasteelstraat, net als in de zuidelijke en de oostelijke hoek van het onderzoeksgebied. Ter hoogte van de groenzone werd een hoogbouw opgericht dat tot op heden dienst doet als administratief centrum. Het tussenliggende gedeelte wordt bouwrijp gemaakt voor een volgende fase in de bouwwerkzaamheden.

Figuur 18. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990.

1.2.12 Orthofoto uit 2000-2003

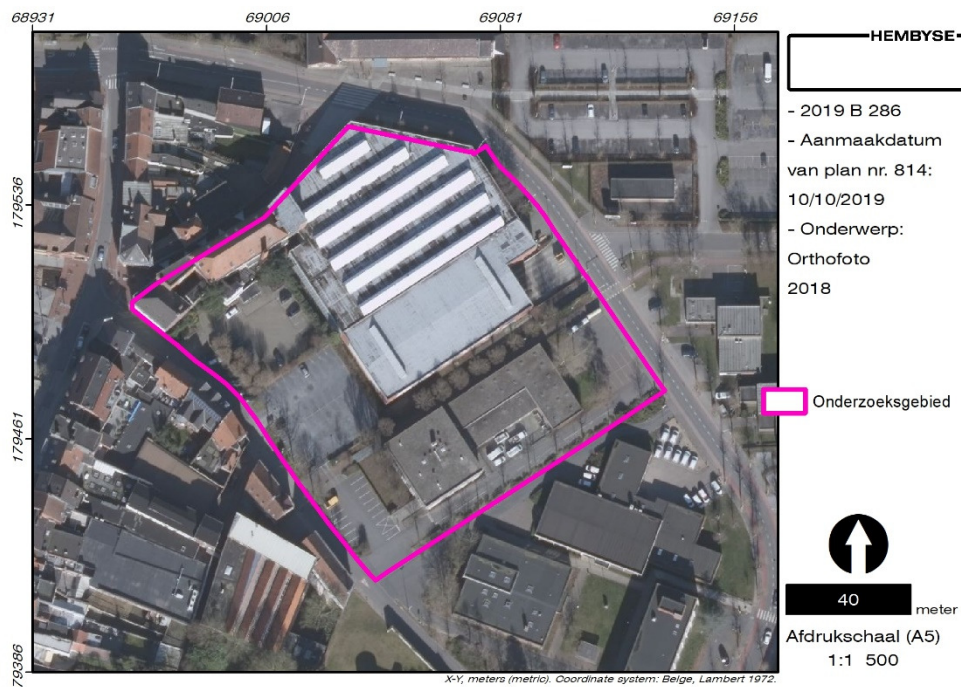
Aan het begin van de 21^e eeuw is het uitzicht van het onderzoeksgebied opnieuw gewijzigd. Het tussenliggende gedeelte tussen de bestaande loods in het westen en het administratief centrum in het oosten is bebouwd: er is sprake van een nieuwe loods met laad- en loskades in het oosten. De impact hiervan was reeds zichtbaar op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, dat een vrij diepe uitgraving toont in deze zone. Ten zuiden van deze nieuwe loods werd een nieuwe parkeerzone aangelegd. Het geheel werd verder opgeleukt met wat groenzones.

Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2000-2003.

1.2.13 Orthofoto uit 2018

Hierna blijft de situatie ongewijzigd tot op heden. Echter, een plan van aanpak om het uitzicht van de site van de voormalige Drukkerij Strobbe te veranderen staat reeds klaar. De laatste werknemers van de drukkerij zijn vertrokken naar hun nieuwe werkplaats in Roeselare en ook het gebouw van de administratieve dienst wordt weldra verlaten. Wat rest is een kleine tentoonstelling met een beetje tekst aangaande de historiek van de site enerzijds en wat foto- en beeldmateriaal dat werd aangemaakt, in het kader van een sloopinventaris en een laatste bezoek van hobbyfotografen aan de voormalige drukkerij anderzijds. Al moet ook vermeld worden dat het uitgebreide archief en een deel van de collectie (voorlopig nog?) tentoongesteld worden in het hoekhuis.

Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2018.

2 Tussentijds besluit

Op basis van het historisch kaartenmateriaal kan gesteld worden dat het onderzoeksgebied vanaf het Holoceen gelegen was op de rand van de alluviale vlakte van de Mandelrivier. Deze werd gevoed door de Pastoriebeek, die in verbinding staat met de Kasteelbeek, waarlangs heel wat blekerijen gevestigd waren die dus wijzen op een drassig gebied dat slechts seizoenaal kwam droog te liggen. Dit betekent dat de kans op het aantreffen van sporen en structuren die voorafgaan aan een planmatige waterhuishouding van het terrein zeer klein tot onbestaand is.

Het gebied bevond zich dan ook lange tijd buiten de eigenlijke dorpskern van Izegem. Op het oudste historische kaartenmateriaal wordt duidelijk dat er langsheen de Kasteelstraat slechts weinig bewoning aanwezig is. Niettemin bevinden zich in de zuidelijke hoek van het onderzoeksgebied enkele kleine gebouwtjes, die mogelijks stallingen of iets dergelijks zijn in combinatie met de ernaast gelegen vijver. Het noordelijke deel van het onderzoeksgebied is dan nog steeds te nat voor permanente activiteiten.

Pas vanaf het tweede kwart van de 19^e eeuw is een toename in de bebouwing op te merken, waarbij het in hoofdzaak productieplaatsen van borstels en de daarbij horende werkmanshuisjes betreft.

Vanaf het begin van de 20^e eeuw wordt het terrein stelselmatig ingenomen door de bedrijfsinfrastructuur van de Drukkerij Strobbe, waarbij de oude gebouwen gesloopt worden en vervangen door nieuwe loodsen met laad- en loskades. Het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied komt in handen van de stad Izegem die er een administratief centrum oprichten. Het rurale uitzicht van het onderzoeksgebied is volledig verdwenen en opgenomen in het stedelijk weefsel van de stad Izegem.

3 Bibliografie voor deel 8

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2019: *Familiebedrijf Drukkerij Strobbe* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51381> (geraadpleegd op 19 december 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Izegem* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14453> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Kasteeldomein Blauwhuis* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/51389> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Kasteelstraat* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/6314> (geraadpleegd op 8 oktober 2019).

S.n., 2019. *Baerthof, waar vroeger het 'Oud Casteel' stond*, in: IZINE, Stadsbestuur Izegem.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Wydooghe B., (uitgavedatum onbekend). *Oorlogsgruwel in de Mandelstreek. Over dader- en slachtofferschap op Schuwe Maandag*, www.viertienachtien.be.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article_content&wdb=VMNW&id=ID31912

http://www.dbnl.org/tekst/_naa002198101_01/_naa002198101_01_0008.php

<http://bouwstoffen.kantl.be/tw/query/?find=Mandel&field=lem>

<http://www.heiligen.net/heiligen/01/07/01-07-0702-tillo.php>

<http://www.leieslagkuurne.be/de-slag-aan-de-leie-24-28-mei-1940>

<https://lib.ugent.be/>

<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/14-18/1.2108801>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Edouard_Deryckere

<http://www.tento.be/nl/OKV-artikel/nationaal-borstel-en-schoeiselmuseum-vindingrijk-en-verleidelijk>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 8

Figuur 1. De zegenende hand van Tillo van Solignac.....	3
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied op een afbeelding van Izegem in de Flandria Illustrata van Antonius Sanderus uit 1641.	3
Figuur 3. Postkaart uit 1918 waarop de naartstige activiteiten op en langs het kanaal zijn weergegeven.	4
Figuur 4. Schets van de stellingen op 26 mei 1940.	6
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.	7
Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.	9
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen. ...	10
Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp.	11
Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1873.	12
Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1904.	13
Figuur 11. Zicht op de voormalige notariswoning die heden is ingericht als winkel/woonhuis.	14
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1939.	15
Figuur 13. Edouard Deryckere (link) en detail van de zool van een laars van Leopold i die gemaakt werd door Edouard in 1831 (rechts).....	16
Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit april 1952.	17
Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de topografische kaarten van het MOW.	18
Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971.....	19
Figuur 17. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1969-1979. ...	20
Figuur 18. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990.....	21
Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2000-2003. ...	22
Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2018.....	23

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

9

Assessment van archeologische data

INHOUDSOPGAVE

1	Bestaande archeologische data	2
1.1	Vastgestelde archeologische zones	2
1.2	Gebieden Geen Archeologie	3
1.3	Centrale Archeologische Inventaris	4
1.4	Bekrachtigde/in akte genomen archeologienota's en nota's	6
2	Tussentijds besluit	9
3	Bibliografie voor deel 9	10
4	Lijst van figuren, gebruikt in deel 9	12

1 Bestaande archeologische data

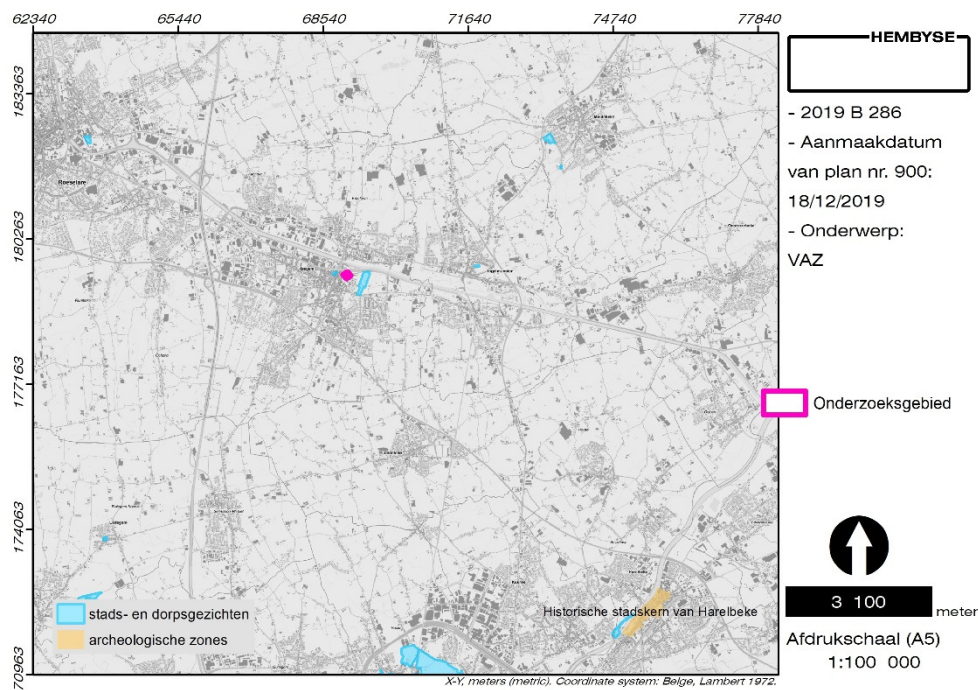
1.1 Vastgestelde archeologische zones

De inventaris van archeologische zones brengt in kaart in welke gebieden archeologische resten of sporen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid in de grond aanwezig zijn. Bij de selectie van zones door het Agentschap Onroerend Erfgoed spelen twee elementen een belangrijke rol: er moet een goede aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed en er moet een goede aanwijzing zijn dat dit erfgoed nog voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben.

De afbakening van archeologische zones is gebeurd op basis van archeologische waarnemingen, landschappelijke, topografische, bodemkundige, historische en andere gegevens.

De stadskern van Izegem bevindt zich buiten een vastgestelde archeologische zone. De dichtst bij zijnde vastgestelde archeologische zones zijn deze van de historische stadskern van Tielt in het noordoosten enerzijds en deze van Harelbeke en Kortrijk in het zuidoosten anderzijds. Andere historische stads-of dorpskernen zijn niet opgenomen in de inventaris van VAZ. Het kasteeldomein Blauwhuis ten oosten van het onderzoeksgebied en het stadhuis van Izegem met enkele omliggende stadswoningen en burgerhuizen zijn wel beschermd als stadsgezicht.

2

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.

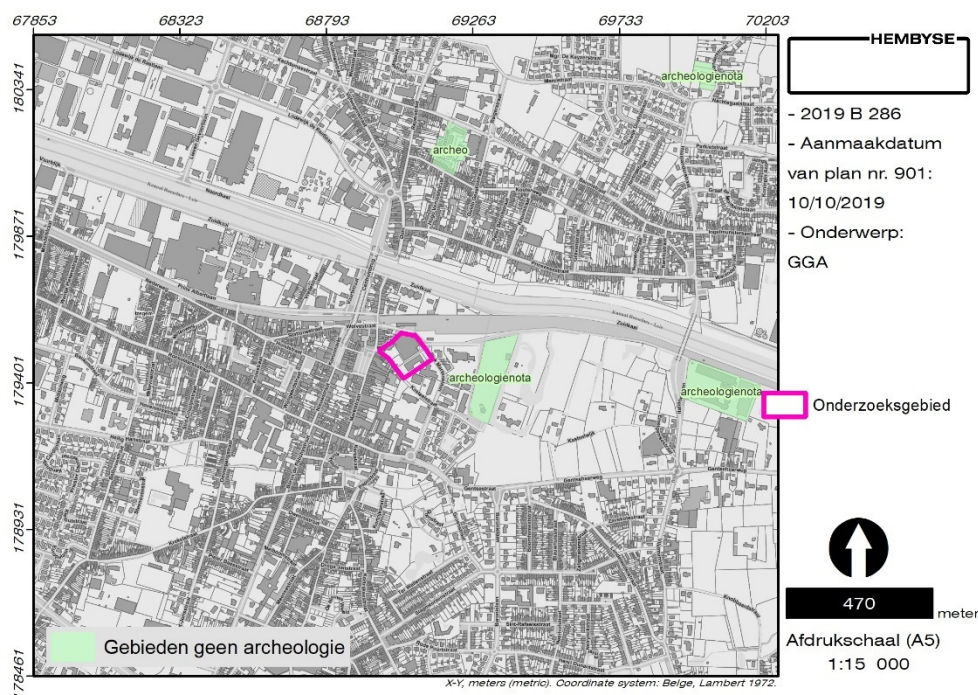
Voor het onderzoeksgebied betekent dit echter dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren binnen deze zone niet als beduidend groter wordt geacht, anderzijds heeft dit wel zijn invloed op het archeologietraject (cf. deel 2 van de archeologienota).

1.2 Gebieden Geen Archeologie

Op deze kaart worden gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt aangeduid. Aan de vastgestelde gebieden zijn specifieke rechtsgevolgen gekoppeld: bij een vergunning voor stedenbouwkundige handelingen of bij een vergunning voor het verkavelen van gronden moet in sommige gevallen een bekrachtigde archeologienota worden gevoegd (zie Deel 1: Administratieve fiche). Dat moet *nooit* als de ingreep in de bodem waarvoor de stedenbouwkundige vergunning of de verkavelingsvergunning wordt aangevraagd volledig valt binnen een gebied dat op deze kaart is aangeduid. Deze kaart is dus complementair aan de inventaris van vastgestelde archeologische zones (cf. supra).

De GGA zijn door het Agentschap Onroerend Erfgoed afgebakend op basis van waarnemingen of feiten op basis waarvan kan besloten worden dat er voor dat gebied geen archeologie te verwachten valt. Dit kan het geval zijn wanneer in het verleden intensief archeologisch onderzoek werd uitgevoerd of de bodem zodanig is verstoord dat het eventuele archeologisch erfgoed vernield is (bijvoorbeeld zandwinning, havendokken, ...). Ook andere verstoringen en de impact van vroegere opgravingen zijn in kaart gebracht.

3

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.

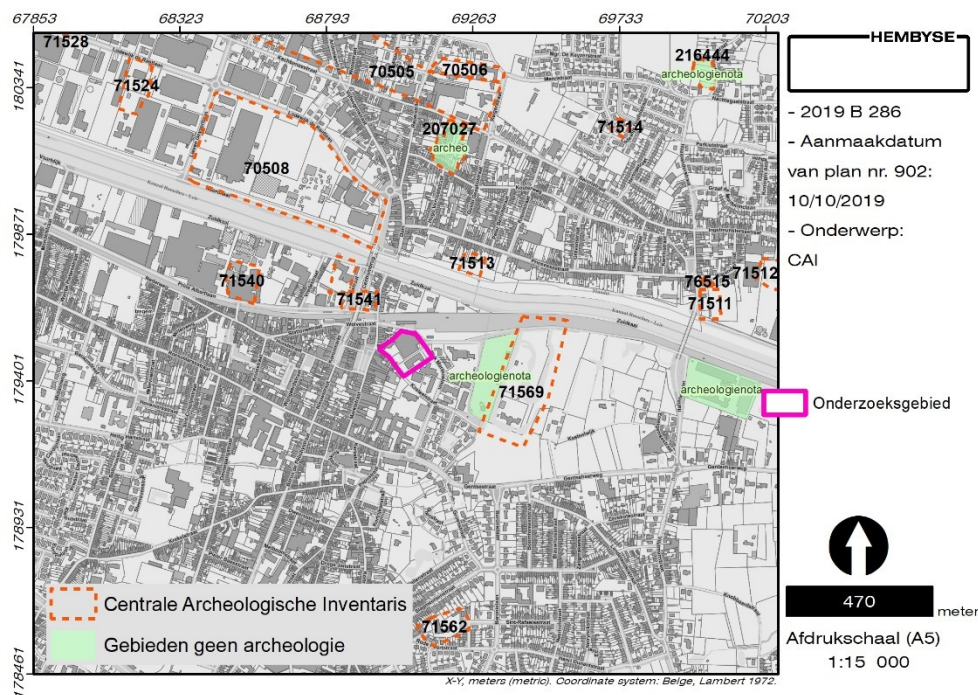
Het huidige onderzoeksgebied is niet gekarteerd als een GGA, wat betekent dat het onderzoeksgebied nog beschouwd wordt als een gebied waarbinnen archeologisch erfgoed **kan** worden aangetroffen.

Ten oosten zijn twee GGA gekarteerd. Het gaat in twee gevallen om een GGA op basis van een archeologienota, deze komen verder in de tekst aan bod.

1.3 Centrale Archeologische Inventaris

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen archeologische indicatoren in de Centrale Archeologische Inventaris opgenomen.

Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.

Op de rechteroever van de Mandel is er sprake van enkele laat-Middeleeuwse sites met walgracht die in hoofdzaak gekarteerd staan op basis van cartografische gegevens (CAI 71541, 71540, 71562, 71567 en 71568). Ook het kasteeldomein Blauwhuis kan hierbij gerekend worden (CAI 71569).

Op de hoger gelegen helling ten zuidoosten van het onderzoeksgebied kan melding gemaakt worden van een archeologisch onderzoek naar aanleiding van een verkaveling (CAI 157618), waarbij sporen van bewoning tijdens de (inheems-) Romeinse periode en de volle Middeleeuwen werden aangetroffen. Ten oosten van

het stadscentrum van Izegem kan nog melding gemaakt worden van een kuil met munitie die gedateerd kan worden in de Eerste Wereldoorlog (CAI 159783).

Op de linkeroever van de Mandel is sprake van een vergelijkbare situatie, waarbij eveneens melding gemaakt kan worden van enkele sites met walgracht die teruggaan tot de late Middeleeuwen (CAI 71513, 71511, 71512, 74765 en 71524). Daarnaast zijn er sporen van menselijke aanwezigheid op de hoger gelegen gronden: enerzijds brandrestengraven uit de Romeinse periode en inhumatiegraven uit de Merovingische periode (CAI 70505); en anderzijds sporen (kuilen en greppels) uit de Middeleeuwen (CAI 207027). In de lager gelegen gronden binnen de alluviale vlakte werd tijdelijke of kortstondige menselijke aanwezigheid vastgesteld middels de aanwezigheid van knuppelwegen, waarvan de oudste terug te brengen zijn tot de Bronstijd (CAI 70508).

Het is duidelijk dat de Mandel de drijvende kracht achter de ontwikkeling van de regio kan genoemd worden. In de dichte nabijheid van het onderzoeksgebied kan een onderscheid worden gemaakt tussen de hoger gelegen gronden en deze in het alluviale gebied van de Mandel. De hoger gelegen gronden lijken al in gebruik sinds de inheems-Romeinse periode, of zelfs eerder.¹ Deze droge en zandlemige oevers hebben een sterke aantrekkingskracht op de mens uitgeoefend, omwille van strategische en economische redenen.

De lager gelegen gebieden zijn waarschijnlijk wel op één of andere manier in gebruik genomen, men kan denken aan graasweiden voor vee of als rootakkers in het kader van de linnen- en vlasproductie. De aanwezigheid van een knuppelpad bevestigt dat de alluviale gronden een bepaald nut moeten gehad hebben. De mogelijkheden zijn echter beperkt en de meeste activiteiten in deze lage gebieden laten relatief weinig tot geen archeologische sporen na.

Wanneer deze kennis op de ligging van het onderzoeksgebied geprojecteerd wordt, dan sluit het onderzoeksgebied dus het beste aan bij de alluviale gebieden van de Mandel, waar de archeologische kennis beperkt is. Waarschijnlijk stond het onderzoeksgebied in de schaduw van de drukker gebruikte gronden hoger op de oevers, waar nederzettingen, wegen en dodenakkers elkaar doorheen de eeuwen opvolgden.

¹ *Stroomopwaarts en ook stroomafwaarts is er sprake van sites uit het mesolithicum en de bronstijd (mededeling door Willem Hantson). Deze concentreren zich op de oevers van de Mandelvallei.*

1.4 Bekrchtigde/in akte genomen archeologienota's en nota's

Sinds 2016 (de wijziging van het Onroerendergoeddecreet, nvdr.) worden alle bekrchtigde archeologienota's en nota's opgenomen in een databank en als dusdanig gekarteerd.

Op ongeveer één kilometer ten zuidoosten van het onderzoeksgebied werd een archeologienota opgesteld voor een rechthoekig terrein aan de Henri Dunantstraat. Gelet op de beperkte bodemingrepen en de reeds verstoorde bodemopbouw werd hier geen onderzoek geadviseerd.² Een gelijkaardige redenering werd gevolgd bij de archeologienota's die werden opgesteld voor onderzoeksgebieden aan de Sint-Jorisstraat³, de Burgemeester Vandenbogaerdelaan⁴ en de Wallemote⁵, gelegen ten zuidwesten van het hier besproken onderzoeksgebied. Ook binnen het onderzoeksgebied aan de Zuidkaai⁶, in het noordwesten in de alluviale vlakte van de Mandel, werd geen onderzoek geadviseerd aangezien middels boringen aangetoond werd dat de bodem verstoord is. Ten zuidwesten hiervan werd ter hoogte van woonzorgcentrum 't Pandje een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (dat nog niet werd opgenomen in de data van de CAI). Naar aanleiding van de vondst van twee brandrestengraven (waarvan één met bijgift) en een aantal kuilen en een palenrij werd een vlakdekkende opgraving geadviseerd.⁷

² Van Campenhout K., 2018. *Archeologienota Izegem, Henri Dunantstraat: Verslag van Resultaten*, BAAC Vlaanderen Rapport 930, Gent.

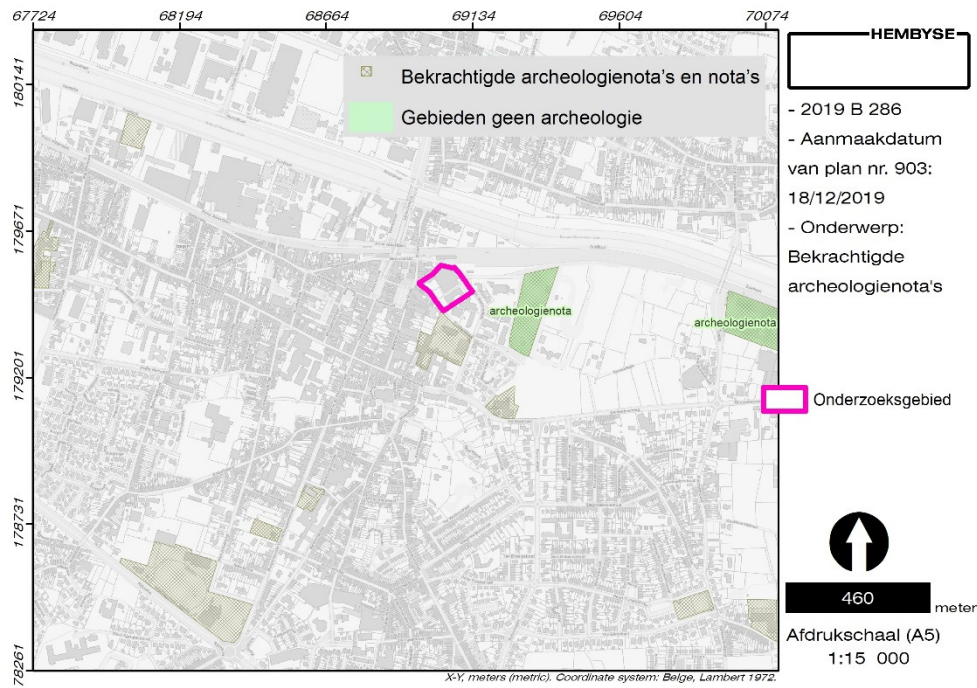
³ Pieters H., 2017. *Archeologienota Sint-Jorisstraat 62 te Izegem (West-Vlaanderen)*, ADEDE Archeologisch Rapport 118, Gent.

⁴ De Smaele B. & Pieters H., 2018. *Izegem, Sint-Jozefscollege. Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 54*, Gent.

⁵ De Gryse J. e.a., 2016. *Wallemote (Izegem, West-Vlaanderen)*, Ruben Willaert, Brugge.

⁶ De Smaele B. & Pieters H., 2017. *Izegem, Zuidkaai, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 7*, Gent.

⁷ Apers T. e.a., 2018. *Nota, Verslag van Resultaten, Proefsleuvenonderzoek Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen), Monument Vandekerckhove, Ingelmunster*.

Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.

Net ten oosten van het onderzoeksgebied aan de Henri Dunantstraat werd een archeologienota opgesteld voor een onderzoeksgebied aan de Lendeleedsestraat. Hier werd, op basis van de landschappelijke ligging nabij de Mandel en de Katteboombeek, en de nabijheid van CAI Locatie 157618, in eerste instantie een landschappelijk booronderzoek geadviseerd. Indien nodig volgt een verkennend en een waarden booronderzoek. Zo niet wordt onmiddellijk overgegaan op een proefsleuvenonderzoek.⁸ Dit dient nog te worden uitgevoerd.

Voor het huidige onderzoeksgebied moeten de archeologienota's op de site "Kasteelstraat – Blauwhuis" enerzijds en ten zuiden van -bijna grenzend aan -het huidige onderzoeksgebied anderzijds worden vermeld.

Deze laatste is een bureaustudie⁹ waarbij op basis van de kleinschalige oppervlakte van de geplande werken en de vermeende verstoring van de bodem er geen verder onderzoek is geadviseerd. Deze archeologienota biedt dus weinig meerwaarde.

De archeologienota voor het onderzoeksgebied tussen Blauwhuis en de Kasteelstraat is een archeologienota¹⁰ met een proefsleuvenonderzoek in een regulier traject, uitgevoerd in 2018. In dit proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld dat het gebied een slecht bewaard akkerland was, vermoedelijk te nat in de zomer,

⁸ Bruyninckx T., 2018. Archeologienota. Verslag van resultaten bureauonderzoek, Izegem Lendeleedsestraat (prov. West-Vlaanderen), Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.

⁹ De Gryse et. al., 2018.

¹⁰ De Smaele & Pieters, 2018c.

met de ondiepe restanten van een podzolbodem. Van de eigenlijke podzolbodem was niks bewaard, behoudens resten van de ijzeraanrijkingshorizont. Er werden geen relevante archeologische sporen aangetroffen. Deze prospectie met ingreep in de bodem is voorlopig de enige in de oeverzone van de Mandel en duidt op een lage densiteit aan bewoning langs deze oeverzone:

“De afwezigheid van sporen lijkt te wijten te zijn aan een combinatie van een keuze van de mens in het verleden (het gebied was mogelijk te weinig bruikbaar, te dicht bij de Mandel, ...) en een sterke verstoring van de bodem in de 20e eeuw. Deze verstoring kan worden verbonden aan het intensieve gebruik van het gebied voor landbouw, namelijk serres en later het nivelleren van het terrein.”

2 Tussentijds besluit

In de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied zijn vrij veel archeologische indicatoren gekend. In de oeverzone en de alluviale vlakte van de Mandel is er voornamelijk sprake van nederzettingsstructuren uit de late Middeleeuwen. Deze uiteten zich in sites met walgracht enerzijds en oudere nederzettingen en begraafplaatsen die zich hoger op de hellingen situeren, waar de droge ruggen langs de Mandel een goede uitvalsbasis bieden anderzijds. Dat de alluviale vlakte van de Mandel geen *no-go zone* was, blijkt echter uit de incidentele vondst van een knuppelweg uit de Bronstijd. Deze knuppelwegen worden slechts sporadisch aangetroffen en de meeste voorbeelden zijn gekend uit het Nederlandse Rivierengebied¹¹. Ook de latere bewoners van de regio zullen zich de toegang tot het laaggelegen gebied hebben verschaft, maar waarschijnlijk heeft dit nagenoeg geen sporen nagelaten. Pas in de late Middeleeuwen, wanneer de rivier een noodzakelijke economische ader wordt, lijkt de ontginning van de alluviale vlakte een feit. In de prospectie met ingreep in de bodem ten oosten van het huidige onderzoeksgebied is getracht om ook oudere sporen aan te treffen. Uiteindelijk bleken deze sporen niet aanwezig en op basis van de afwezigheid van relevante archeologische sporen werd binnen dit onderzoeksgebied dan ook geen verder onderzoek geadviseerd. Dit onderzoek biedt echter wel een goede parallel voor het huidige onderzoeksgebied aan de Dirk Martenslaan: in de oeverzone van de Mandel is er vermoedelijk een lage densiteit aan bewoning doorheen de geschiedenis. Deze bewoning concentreert zich waarschijnlijk op de hoger gelegen ruggen langs deze rivier.

De algemene verwachting voor het onderzoeksgebied aan de Dirk Martenslaan ligt dus laag en een confrontatie met de bouwgeschiedenis van de site kan besluiten wat dit betekent voor de algemene verwachting en de kans op archeologische kenniswinst binnen het huidige onderzoeksgebied. Dit wordt besproken in Deel 10 van deze archeologienota.

¹¹ Theunissen, 1999, pagina 138.

3 Bibliografie voor deel 9

Naslagwerken

Apers T. e.a., 2018. *Nota, Verslag van Resultaten, Proefsleuvenonderzoek Izegem 't Pandje (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Bruyninckx T., 2018. *Archeologienota. Verslag van resultaten bureauonderzoek, Izegem Lendeleedsestraat (prov. West-Vlaanderen)*, Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.

De Gryse J. e.a., 2016. *Wallemote (Izegem, West-Vlaanderen)*, Ruben Willaert, Brugge.

De Gryse J., Thys C., Van Goidsenhoven W. & Willaert A., 2018. *Kasteelstraat (Izegem, West-Vlaanderen). Projectcode: 2018K206. November 2018 Archeologienota Bureauonderzoek (Fase 0)*, Sint-Michiels-Brugge.

De Smaele B. & Pieters H., 2017. *Izegem, Zuidkaai*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 7, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2018a. *Archeologisch onderzoek op de site "Middelste Kommen" aan de Acacialaan te Hoeselt*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 25, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2018b. *Izegem, Sint-Jozefscollege*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 54, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2018c. *Archeologienota naar aanleiding van de bouw van meergezinswoningen aan de Kasteelstraat te Izegem*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 42, Gent.

Pieters H., 2017. *Archeologienota Sint-Jorisstraat 62 te Izegem (West-Vlaanderen)*, ADEDE Archeologisch Rapport 118, Gent.

Theunissen L., 1999. *Midden-bronstijdsamenlevingen in het zuiden van de Lage Landen. Een evaluatie van het begrip 'Hilversum-cultuur'*, Leiden.

Van Campenhout K., 2018. *Archeologienota Izegem, Henri Dunantstraat: Verslag van Resultaten*, BAAC Vlaanderen Rapport 930, Gent.

Van Ranst E. & Sys C.. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

4 Lijst van figuren, gebruikt in deel 9

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vastgestelde Archeologische Zones.....	2
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Gebieden Geen Archeologie.	3
Figuur 3. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren.	4
Figuur 4. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologienota's en nota's.	7

ONDERZOEK:

Izegem, Dirk Martenslaan

ONDERDEEL

10

Synthese en waardering

INHOUDSOPGAVE

1	Datering/interpretatie van de dataset	2
1.1	Volledigheid van de dataset	2
1.2	Huidige dataset.....	2
1.3	Waardering van de archeologische site	4
1.4	Impact van de geplande werken	5
2	Vervolgtraject	6
2.1	Antwoord op de onderzoeksvragen.....	6
2.2	Afweging van de te nemen maatregelen	8
2.3	Bepaling van de te nemen maatregelen	9
2.4	Randvoorwaarden.....	9
3	Bibliografie voor deel 10.....	10

1 Datering/Interpretatie van de dataset

1.1 Volledigheid van de dataset

Het onderzoek kadert in de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden.

Het uitgevoerde vooronderzoek dat in het Verslag van Resultaten is verwerkt, is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een bureaustudie voor een archeologienota.

Het bureauonderzoek kon volledig worden uitgevoerd:

- het plangebied kon worden afgebakend, zowel landschappelijk als kadastraal
- verstoorde zones zijn in kaart gebracht
- de gekende ecologische en aardkundige data zijn geïnventariseerd
- de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren van het onderzoeksgebied zijn geïnventariseerd
- het betreft een archeologienota in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, waarbij de geplande bodemingrepen in kaart zijn gebracht

Het vooronderzoek heeft, in zijn huidige vorm, de mogelijkheid geboden een landschappelijk, aardkundig, historisch en archeologisch overzicht van het onderzoeksgebied te schetsen en om op basis van de gegenereerde dataset gepaste maatregelen –enkel indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde archeologische sites- voor het verdere verloop van het archeologische traject uit te tekenen.

2

1.2 Huidige dataset

Op basis van het assessment van de landschappelijke, aardkundige, historische en archeologische data voor het onderzoeksgebied kan worden gesteld dat een dataset is gegenereerd, die toelaat om het archeologisch kennispotentieel ervan te bepalen. Deze gegevens zijn objectief: mits het toepassen van eenzelfde onderzoeksmethode met dezelfde parameters moet een onderzoeker tot eenzelfde dataset en besluit komen. Men kan zich uiteindelijk afvragen of er middels het raadplegen van de historische data, de historische kaarten, de luchtfoto's en de gekende archeologische gegevens voldoende elementen zijn om de historische en archeologische realiteit van het huidige onderzoeksgebied te bepalen.

De bureaustudie heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied zich in de alluviale vlakte van de Mandel bevindt, deze rivier is een zijrivier van de Leie. Tijdens de Laat-Pleistocene periode wordt het gebied gekenmerkt door een breed vertakt

meanderend rivierennetwerk, waarin bewoning en menselijke activiteiten niet mogelijk zijn. De mens koos voor zijn nederzettingen en kampen doelbewust voor de hogere delen van het landschap.

Tijdens het Holoceen volgt een opwarming van het klimaat met een stijging van de zeespiegel tot gevolg. Dit resulteert in een vernatting van het landschap met een meer stabiele loop van de rivieren als gevolg. Hierbij kwamen de lager gelegen gebieden binnen een alluviale vlakte te liggen, waardoor deze slechts geschikt zijn voor landbouw en veeteelt wanneer de rivier op een laag peil staat (seizoenaal). In de laagste delen van het landschap zijn de menselijke activiteiten in het verleden vermoedelijk kleinschalig, zoals de restanten van knuppelpaden die werden teruggevonden op de linkeroever van de Mandel. Deze knuppelpaden bevinden zich in de verveende delen van de Mandelvallei, de aangetroffen structuur (zie Deel 9 van de archeologienota) gaat terug tot de Bronstijd. De mogelijkheden in de alluviale vallei zijn dus beperkt en de meeste activiteiten in deze lage gebieden laten relatief weinig tot geen archeologische sporen na, vooral niet na de veranderingen in het gebied vanaf de Industriële Revolutie. De verveende delen van het landschap zijn tevens grotendeels verdwenen.

Permanente activiteit was wel mogelijk op de hoger gelegen gronden ten zuiden van het onderzoeksgebied, waarvan op basis van archeologisch onderzoek gesteld kan worden dat deze reeds in gebruik zijn sinds de inheems-Romeinse periode, of zelfs al eerder. Deze droge en zandlemige oevers hebben een sterke aantrekkingskracht op de mens uitgeoefend, omwille van strategische en economische redenen.

3

Wanneer deze kennis op de ligging van het onderzoeksgebied geprojecteerd wordt, dan sluit het onderzoeksgebied dus het beste aan bij de alluviale gebieden van de Mandel, waar de archeologische kennis beperkt is. De integratie van het onderzoeksgebied in het stedelijk weefsel van de stad Izegem en het hiermee gepaard gaande intensief afwateren van het gebied geeft heden de indruk dat het een droog gebied betreft, terwijl voorafgaand aan deze waterkundige ingrepen het gebied waarschijnlijk in de winter te nat was, zoals het historische kaartenmateriaal ook aangeeft. Permanente bewoning in het Holoceen lijkt dus weinig waarschijnlijk, waardoor er dus een eerder lage verwachting bestaat voor het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen en structuren.

Vermoedelijk stond het onderzoeksgebied in de schaduw van de drukker gebruikte gronden hoger op de oevers, waar nederzettingen, wegen en dodenakkers elkaar doorheen de eeuwen opvolgden. Er is immers reeds sprake van menselijke bewoning in het gebied vanaf de Karolingische periode. Deze beperkt zich echter tot de oudste stadskern van Izegem, nabij de kerk, ten zuiden van het onderzoeksgebied. Langsheen de huidige Kasteelstraat bevindt zich tot en met de tweede helft van de 19^e eeuw nauwelijks bewoning. Het onderzoeksgebied zelf, en de gebieden ten oosten en ten noorden hiervan, zijn dus gedurende lange tijd in gebruik als akkerland en/of weides, die tevens gekenmerkt worden door een zeer

hoge overstromingsgevoeligheid. Hieraan komt pas een einde na de aanleg van de spoorwegtalud ten noorden van het onderzoeksgebied. Daarna wordt het onderzoeksgebied geleidelijk aan opgenomen in het stedelijk weefsel van de stad, wat voornamelijk vanaf het tweede kwart van de 20^e eeuw in een stroomversnelling geraakt, wanneer de familie Strobbe zich hier vestigt en de bedrijfsinfrastructuur van de drukkerij geleidelijk aan uitbreidt. Het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied wordt dan weer ingenomen door een gebouw waarin verschillende stadsdiensten gehuisvest zijn sinds de jaren 1980.

De bestaande bebouwing, die slechts ten dele onderkelderd is, in combinatie met de aanwezige verhardingen voor parkeerzones, hebben echter een zeer nefaste impact gehad op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed. **Temeer omdat de uitgevoerde sonderingen en boringen in het kader van verschillende bodemonderzoeken hebben aangetoond dat het volledige onderzoeksgebied bestaat uit puinhoudende pakketten die reiken tot minimaal 70 en op de meeste plaatsen 100 centimeter onder het bestaande maaiveld, met uitschieters tot 250cm diep.** Dit is het signaal van een volledig verstoorde bodem, waarbij de Holocene bodemopbouw tot diep in de quartaire sedimenten verstoord is. De kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen en structuren is hier dus zo goed als onbestaand.

1.3 Waardering van de archeologische site

Op basis van de gegevens uit het verslag van resultaten van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek kan worden gesteld dat:

1. Het projectgebied is gelegen binnen de alluviale vlakte van de Mandel en wordt gekenmerkt door een hoge overstromingsgevoeligheid, zowel in het Pleistoceen als in het Holoceen. In het Pleistoceen is er sprake van een verwilderd arctisch rivierensysteem, waarin menselijke bewoning niet voorkwam. In het Holoceen stabiliseerde dit systeem zich tot Leie en Mandel, maar door een gestegen grondwatertafel lenen de alluviale gebieden van de Mandel zich niet voor permanente menselijke activiteiten.
2. Het gebied is dus landschappelijk (in het Holoceen, weliswaar) een alluviaal gebied met een lage archeologische verwachting.
3. Nagenoeg het volledige onderzoeksgebied is bebouwd en de tussenliggende zones bestaan uit verhardingen in -voornamelijk- beton. Een drietal zones zijn dieper verstoord: het betreft een keldergedeelte in het westelijk gelegen hoekhuis, een kelderruimte in het zuidelijke deel van het gebouw van de stadsdiensten en de uitgraving voor de laad- en loskades in het noordoosten van het onderzoeksgebied zoals zichtbaar op het DHMVII.
4. Uit de gegevens van de sonderingen en boringen blijkt dat de bodem binnen het volledige onderzoeksgebied verstoord is tot op een minimale diepte van 80 centimeter onder het maaiveld (en op veel plaatsen nog dieper). De verstoring van de bodem blijft dus niet beperkt tot die zones waarop bebouwing was en is, maar **ook in die zones waarin "slechts" sprake is van**

verhardingen en waar dus algemeen gesteld een betere bewaring van het bodemarchief verwacht wordt.

Op basis van deze data kan dus worden gesteld dat de kans op de aanwezigheid van goed bewaarde archeologische sporen en structuren zo goed als nihil is. Bijgevolg kan worden besloten dat het kennisvermeerderingspotentieel van de site onbestaande is.

1.4 Impact van de geplande werken

Op basis van de inzichten, verworven in de geplande werken binnen het onderzoeksgebied, kan worden gesteld dat de impact van de geplande werken op het bodemarchief bestaat:

- Het verkavelen van het gebied in zes loten
- Het slopen van een deel van de gebouwen/gebouwdelen
- Het opbreken van verhardingen
- Het rooien van bomen en struiken

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor het verkavelen van de gronden zal een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen worden aangevraagd voor het bouwen van enkele bouwblokken in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied en de herinrichting van de rest van het gebied. Hiervoor zijn de plannen nog in opmaak.

Er wordt uitgegaan van een integrale verstoring van de bodem, maar op basis van de historische data en de kennis van de verstoorde bodemopbouw, is de kans op het aantreffen van (goed bewaarde) archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied zo goed als nihil.

Op basis hiervan kan worden besloten dat er geen verdere maatregelen voor het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische sporen en structuren genomen dienen te worden.

2 Vervolgtraject

2.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Tijdens het bureauonderzoek is een aantal onderzoeksvragen gesteld, die daarvoor het onderliggend kader hadden gevormd.

Bureauonderzoek:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*

De bestaande landschappelijke en geologische bronnen duiden op een Laat-Pleistocene situatie die ongunstig is voor het aantreffen van sporen van menselijke activiteiten. De bestaande landschappelijke en geologische bronnen duiden ook op een Holocene landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied in de alluviale vlakte van de Mandel. Naar de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren bieden deze data een eerder lage verwachting. Daarenboven wijzen de uitgevoerde sonderingen en boringen dat de bodem binnen het volledige onderzoeksgebied verstoord is tot minimaal 80 centimeter onder het maaiveld. Bijgevolg worden geen bewaarde grondsporen meer verwacht binnen het onderzoeksgebied.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

Het gebied bevindt zich in een eerder laaggelegen vlakte waarin meestal eerder sprake kan zijn van seizoenale activiteiten dan van permanente bewoning. Het onderzoeksgebied wordt op het historische kaartenmateriaal dan ook gekarteerd als overstromingsgevoelig gebied en blijft lange tijd in gebruik als akker- en/of weideland. Aan het begin van de 20^e eeuw wordt het gebied geleidelijk aan opgenomen in het stedelijk weefsel van de stad Izegem waarbij sprake is van verschillende fasen van afbraak van bestaande gebouwen enerzijds en nieuwbouw anderzijds. Wanneer dit dus wordt samengebracht met de reeds onderzochte landschappelijke en aardkundige data, en voornamelijk de kennis van de reeds bestaande verstoringen van de ondergrond, kan gesteld worden dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen en structuren zeer klein is en de kans op een bewaard kennispotentieel binnen het onderzoeksgebied zéér klein is.

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*

Het betreft een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Gezien het feit dat er nog geen concrete bouwplannen beschikbaar zijn; moet worden uitgegaan van een integrale verstoring van het bodemarchief.

De aardkundige en historische data hebben echter aangetoond dat de kans op het aantreffen van goed bewaard archeologisch erfgoed nagenoeg onbestaande is, waardoor de impact van de geplande werkzaamheden eveneens nihil is.

- *Is verder vooronderzoek of onderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Verder onderzoek op de site is niet noodzakelijk.

2.2 Afweging van de te nemen maatregelen

Het volledige archeologietraject wordt bepaald als een traject van verschillende onderzoeksmethodes, waarbij dient te worden afgewogen of deze individuele methodes mogelijk, nuttig, schadelijk en/of noodzakelijk zijn. In deze fase van het onderzoekstraject werd een bureauonderzoek uitgevoerd en de onderstaande tabel geeft weer welke onderzoeksmethodes in het volledige archeologietraject MOGELIJK, NUTTIG, SCHADELIJK en NOODZAKELIJK zijn.

Soort onderzoek	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	Evaluatie
Bureauonderzoek	JA	JA	NEE	JA	Is reeds uitgevoerd.
Archiefonderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Dieper archiefonderzoek kán eventueel historische data opleveren, maar op basis van de beschikbare data heeft aanvullend archiefonderzoek geen impact meer op het te volgen archeologietraject.
Geofysisch onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Zonder concrete onderzoeksvragen is dit niet zinvol. Tevens laat de bodembedekking dit niet toe.
Veldkartering	JA	NEE	NEE	NEE	De huidige kennis van de bodem biedt geen onderzoeksvragen voor landschappelijke boringen.
Landschappelijke boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	De beschikbare aardkundige data wijzen geenszins op de bewaring van paleo-horizonten, wel integendeel.
Verkennde en waarnemende archeologische boringen	NEE	NEE	NEE	NEE	
Proefsleuven	JA	JA	NEE	JA	Er zijn geen aanwijzingen meer voor een bewaard bodemarchief.
Vlakdekkend onderzoek	JA	NEE	NEE	NEE	Nvt.

Op basis van deze evaluatie en de reeds uitgevoerde onderzoeken, kan gesteld worden dat het archeologietraject als volledig kan worden beschouwd.

2.3 Bepaling van de te nemen maatregelen

Op basis van de kennis van de geplande werken is een behoud in situ van het bodemarchief niet mogelijk. Binnen het te ontwikkelen gedeelte van het onderzoeksgebied zal het bodemarchief door de geplande werken immers volledig verstoord worden, waardoor strikt gezien een behoud van het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed in situ niet mogelijk is.

Gezien het feit echter dat de ingezamelde data aangetoond hebben dat het onderzoeksgebied geen potentieel tot archeologische kenniswinst bevat, worden verdere maatregelen niet noodzakelijk geacht. De werken hebben geen impact op het archeologisch kennispotentieel.

In deze optiek is het gedetailleerd uittekenen van het vervolgtraject niet noodzakelijk en het omschrijven van gedetailleerde maatregelen is niet noodzakelijk.

2.4 Randvoorwaarden

Op basis van de beschikbare data kan worden gesteld dat de kans op het aantreffen van archeologische resten die een potentieel op kenniswinst herbergen, heel klein is. Er wordt geen verder onderzoek geadviseerd en het opnemen van randvoorwaarden bij de omgevingsvergunning is niet noodzakelijk.

Na het bekomen van de omgevingsvergunning voor de geplande bouwwerken is de melding van archeologische toevalsvondsten wettelijk verplicht (artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013).

3 Bibliografie voor deel 10

Naslagwerken

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Website: www.hembyse.net

HEMBYSE

